

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

24^e JAARGANG

WOENSDAG 15 FEBRUARI 1939

No: 1207

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).*

M. F. J. Cool — Adjunct-secretaris.

Redactie-adres: Pieter de Hoeweg 122, Rotterdam-West.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

*Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagi-
na's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens
tarief. Administratie van abonnementen en advertenties:
Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Am-
sterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening
No. 145192.*

*Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in
Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statist-
isch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen
f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—
f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Dona-
teurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut
ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en
genieten een reductie op de verdere publicaties.*

INHOUD:

Blz.

Wettelijke bescherming van het kleinbedrijf in den detailhandel? door <i>Dr. E. J. Tobi</i>	126
Niet-uitgeoefende octrooien door <i>Prof. Dr. J. van Leon</i>	129
De nieuwe monetaire maatregelen in Engeland door <i>Mr. J. Steinbock</i>	130
Enkele aspecten van de luchtvaart op het Verre Oosten en Australië in verband met de jongste ontwikkeling door <i>Mr. O. W. S. Josephus Jitta</i>	132
Bouwspaarkassen door <i>Dr. Ir. H. G. van Beusekom</i>	136
AANTEKENINGEN:	
Het financieel beleid in Nederlandsch-Oost-Indië...	138
INGEZONDEN STUKKEN:	
Groot- en kleinbedrijf in den detailhandel door het Bureau van den Kon. Ned. Middenstandsbond met Naschrift van <i>Dr. E. J. Tobi</i>	139
ONTVANGEN BOEKEN	140
MAANDDIJFERS:	
Gecombineerde Maandstaat van de Nederlandsche en Nederlandsch-Indische Grootbanken.....	140
Statistieken:	
Groothandelsprijzen.....	142-143
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	141, 144

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

In de verslagweek heeft de Pondenkoers zich betrekkelijk gunstig ontwikkeld. Sedert de verscherpte maatregelen der Engelsche monetaire autoriteiten is de tendens vrijwel bij voortduring gunstig geweest, en zoo zou men dus den indruk kunnen krijgen, dat voor het Pond een tijdvak van verbetering is ingetreden. Daarbij moet men echter bedenken, dat de situatie sedert het treffen van de genoemde maatregelen eigenlijk min of meer geforceerd is, en geflatteerd. Immers, terwijl voorheen de contante markt voor Ponden werd gedrukt door termijntransacties in goud en door speculatieve Dollartransacties, voor zoover die met geleend geld werden gefinancierd, is nu het omgekeerde het geval. Het resultaat van de afwikkeling van dergelijke affaires is, dat het Pond gesteund wordt, en dat dus de contante markt thans evenveel geflatteerd wordt, bezien in het licht van de long-run-positie der loopende betalingsbalansposten als zij daardoor destijds werd gedeflatteerd. Wanneer over eenigen tijd de liquidatie der aflopende posities heeft opgehouden, zal dus weer de normale marktverhouding intreden. En wanneer men dan bedenkt, dat onder de heerschende, om genoemde redenen abnormaal gunstige, verhoudingen de situatie van het Equalisation Fund, dat weliswaar wat Dollarmateriaal kan opnemen, maar goud nog steeds afgeeft, maar weinig verbetert, dan kan men de verhoudingen niet zoo gunstig inzien. Inmiddels hebben de autoriteiten toch het aanbod van Dollars zich op den koers laten uitwerken en het Pond een lichte appreciatie doen ondergaan.

De Fransche Franc heeft weer een gunstige week achter den rug, de kapitaalruggvloeiing hield aan, en het Egalisatiefonds heeft zijn positie kunnen versterken. De Pondennotering werd vrijwel op een onveranderd peil gehandhaafd.

De Gulden stond voortdurend onder druk, zij het dat de omzetten betrekkelijk gering waren. Aanvankelijk kon de stemming iets verbeteren, maar later ontstond er weer eenig aanbod, terwijl op den eersten dag van de nieuwe week de druk belangrijk toenam, waardoor de wisselkoersen den heelen dag door, vooral in de middaguren, omhoog gingen. Onze valuta blijkt in den laatsten tijd voor politieke factoren sterk gevoelig te zijn, en elk minder gunstig bericht lokt nieuw aanbod uit. Aangezien het Egalisatiefonds voortdurend, wanneer het een surplusvraag naar buitenlandsche valuta's te dekken krijgt, den koers langzaam laat montereen is de wisselmarkt te onzent nogal beweeglijk.

De Zwitsersche Franc daarentegen was deze week zeer vast gestemd, naar men aanneemt mede door dekking van baisse-operaties, die eenigen tijd geleden op nogal omvangrijke schaal tegen deze valuta schijnen te zijn opgebouwd.

De geldmarkt is vrijwel onveranderd gebleven. De beleggingsmarkt toonde een licht herstel:

WETTELIJKE BESCHERMING VAN HET KLEINBEDRIJF IN DEN DETAILHANDEL?

Om de hierboven staande vraag objectief te kunnen beantwoorden is het goed deze kwestie uit te heffen boven het rumoer van den strijd tusschen het pro en contra, en de zaak te plaatsen tegen den juisten achtergrond, vanwaar uit zij ook naar voren is getreden. Op deze wijze komt het verband der dingen veel beter tot zijn recht en wanneer men dan ook nog afziet van den strijd over detailpunten — waarover trouwens in onze vorige artikelen ¹⁾ reeds het noodige is gezegd — verkrijgt men een veel duidelijker en rustiger beeld van het geheele vraagstuk.

Het is alleszins juist, dat de positie van een belangrijk gedeelte van den handeldrijvenden middenstand in vele, zoo niet in alle opzichten, zwak is. Het is ook juist, dat in het hier bedoelde deel van den middenstand inertie heerscht, dat er daar een tekort aan cultuur is en een niet opgewassen zijn tegen de moeilijkheden van het huidige bedrijfsleven en tegen de zelfgekozen taak in de distributie. Dat gedeelte is in de eene branche grooter dan in de andere, maar men kan het in alle geledingen van den handeldrijvenden middenstand vinden. Maar daarnaast is er een, vanzelfsprekend ook in de onderscheiden takken van middenstandsbedrijf varierende, ander gedeelte, waar de bovengenoemde verschijnselen zich niet voordoen en waar nog de oude, degelijke middenstandsgeest heerscht. Dit verschijnsel beziende, rijst dus onmiddellijk de vraag: hoe is het dan gekomen, dat een deel van den handeldrijvenden middenstand zoo verzwakt is?

De achtergrond van het vraagstuk.

Om deze laatste vraag te kunnen beantwoorden, moeten wij enkele decennia teruggaan. Er is een tijd geweest, dat de zelfstandige winkelier practisch over de geheele linie vakkundig, goed onderlegd en financieel krachtig was. En die tijd ligt nog niet eens zoo heel ver weg. Er is nu een reeks van factoren aan te wijzen, welke geleidelijk aan de positie van den handeldrijvenden middenstand — wij zullen ons nu verder ook tot dit deel van den middenstand beperken — hebben ondermijnd en verzwakt, waarbij de crisis der laatste jaren dan als katalysator heeft dienst gedaan. De voornaamste van die factoren willen wij hier bespreken.

In de eerste plaats hebben zich wijzigingen in de productie voltrokken, die een ingrijpenden invloed op den middenstand hebben uitgeoefend. De opkomst en vooral de geweldige ontwikkeling van het merk-artikel is wel de voornaamste van de hier bedoelde wijzigingen. Een ieder herinnert zich nog wel de ouderwetsche winkels in koffie en thee, waarvan er hier en daar nog een enkele is overgebleven. De eigenaar van een zoodanige winkel was een vakman, die zijn eigen thee méleerde en zijn eigen koffie brandde, en die op die wijze voor zijn artikelen een eigen stam van tevreden klanten wist te verwerven en te behouden.

Wat heeft men nu zien gebeuren? De industrie nam de hier geschetste taak van den winkelier-vakman over, kocht op groote schaal koffie en thee en ging die in een bepaalde eigen verpakking als merk-artikel op de markt brengen. De winkelier stond aanvankelijk afwijzend tegenover dit alles. Hij voelde zeer wel, dat een deel van zijn taak, nl. bij den inkoop, hem uit de hand werd genomen; dat als het ware zijn vakkennis minder waard werd. De fabrikanten konden met die goeddeels afwijzende houding van den

winkelier geen genoegen nemen en zij gingen op den duur over tot rechtstreeksche beïnvloeding van het publiek, over het hoofd van den detaillist heen als het ware, door toepassing van allerlei reclame- en propagandamethoden. Hierdoor werd de positie van den winkelier opnieuw verzwakt, ditmaal aan de verkoopzijde: de afnemers van het merk-artikel waren niet zoozeer meer zijn eigen klanten, als wel klanten van een bepaald merk geworden. Natuurlijk stelde de detaillist zich te weer en zelfs op verschillende manieren.

Hij trachtte door tot stand brengen van inkoop-combinaties zich voordeelen te verschaffen bij den inkoop. Hij schiep de zgn. eigen merken van den winkelier, doch vergat daarbij vaak, dat hij met dat bij het publiek onbekende merk moest oproeien tegen de geweldige reclame van het industriele merk-artikel.

Naarmate er steeds méér merk-artikelen kwamen, vond hij een klein gedeelte van zijn oude taak terug door den consument te adviseeren bij diens keuze uit dien grooten stroom van artikelen, van een merk voorzien. Maar alles bij elkaar genomen moet worden geconstateerd, dat de *economische functie* van den winkelier de laatste decennia belangrijk aan betekenis heeft ingeboet.

Wellicht zal men ons tegemoet voeren, dat dit alles voor den levensmiddelenhandel moge gelden, doch niet voor andere takken van middenstandsbedrijf. In de eerste plaats zij hiertegenover opgemerkt, dat er nog vele andere factoren zijn, welke de positie van den middenstand hebben verzwakt, zooals wij hieronder zullen zien. En bovendien heeft het merk-artikel zich ook in tal van andere branches buiten het levensmiddelenbedrijf een plaats veroverd en heeft daar op gelijke wijze invloed uitgeoefend. Maar het voorbeeld werd uit de levensmiddelenbranche gekozen, omdat bijna een derde deel van het totaal aantal winkels hier te lande verkoopplaatsen van kruidentierswaren zijn.

Een andere factor, welke de *financieele weerstandskracht* van den middenstand lange jaren heeft ondermijnd en dat nog steeds doet, is te ver uitgestrekte credietverleening aan het publiek. Onderzoekingen, ingesteld door de economische afdeling van de Nederlandsche Middenstandsbank ²⁾ hebben doen zien, dat de omvang van dit oude euvel onttellend groot en de invloed van die credietverleening op de financieele positie der middenstandszaken in tal van gevallen fataal is. De middenstand legt belangrijke bedragen vast in dubieuze debiteuren, geleidelijk aan bevriezen die bedragen geheel of gedeeltelijk en voeren uiteindelijk tot groote verliezen. De liquiditeit komt door deze politiek ernstig in het gedrang en leidt meermalen tot een afhankelijk zijn van crediteuren en daardoor te duur inkoop, — terwijl de groote concurrentie belet daarvoor een compensatie te zoeken in wat duurderden verkoop —, zoodat het concurrentievermogen ernstig gaat lijden en de financieele positie met verdubbelde vaart achteruit loopt. Het is zonder twijfel een maatstaf voor de diepte, waartoe de in een gedeelte van den middenstand bestaande inertie reeds is ingevreten, dat men in middenstandskringen er nog practisch niet in geslaagd is dit tientallen jaren oude euvel afdoende te bestrijden.

Weer een andere factor, die eveneens aan de financieele weerstandskracht van den middenstand knaagt, is de onoordeelkundige toepassing van het afbetalingsstelsel. In tal van branches verkoopen midden-

¹⁾ Zie: E.-S.B. No. 1203 dd. 18 Januari 1939 — „Groot- en kleinbedrijf in den detailhandel”; E.-S.B. No. 1205 dd. 1 Februari 1939 — „Het verveer van het groot-winkelbedrijf”; en E.-S.B. No. 1206 dd. 8 Februari 1939 — „Een tweede verveer van het groot-winkelbedrijf”.

²⁾ Men leze hier maar eens op na de hieronder vermelde uitgaven van de Nederlandsche Middenstandsbank N.V., te Amsterdam, t.w.:

No. 4 (Februari 1938) over „De credietverleening van den middenstand aan het publiek” (1), en No. 5 (October 1938) over „De credietverleening van den middenstand aan het publiek” (2).

standers op afbetaling aan het publiek, zonder er zich rekenschap van te geven, dat daarvoor heel wat meer kapitaal nodig is, dan zij als regel bezitten en dat dit terrein tal van risico's bergt, welke veel te licht worden geteld.

De tijdsduur, waarover de noodzakelijke afbetalings-termijnen verdeeld worden, is voortdurend toegenomen en de grootte van die termijnen zelf neemt voortdurend af, en het eind van het toepassen van dergelijke methoden is wederom financieele afhankelijkheid — zoo niet erger! — die zelfs in vele gevallen tot volkomen verlies van onafhankelijkheid leidt, doordat de vroeger zelfstandige middenstander alleen nog maar kan voortbestaan als — al dan niet naar buiten gecamoufleerd — agent van den fabrikant.

Dan zijn er nog factoren van weer andere geaardheid. De positie van den grossier is door allerlei oorzaken in de laatste decennia eveneens verzwakt, en veelal is de grossier, in diens eigen strijd om omzet, te gemakkelijk geworden met het verleenen van credit aan zijn middenstands-afnemers en vele middenstanders zijn daardoor eveneens in afhankelijkheid geraakt.

Ook de leveranciers van verschillende soorten winkelinstallaties hebben het den middenstander zeer gemakkelijk gemaakt zich een nieuwen inventaris aan te schaffen — ook hier tiert, vaak het afbetalingsstelsel welig! — met precies hetzelfde gevolg.

Al deze factoren bij elkaar hebben nu de economische functie van den handeldrijvenden middenstand in beteekenis verkleind en zijn financieele weerstandskracht ondermijnd en verzwakt.

De gemakkelijker toegankelijkheid van het middenstandsbedrijf.

De hierboven geschetste omstandigheden nu hebben weer een ander gevolg gehad, dat zoo mogelijk voor den middenstand nóg funester is dan die omstandigheden zelve. Het middenstandsbedrijf is namelijk veel gemakkelijker toegankelijk geworden dan eenige decennia geleden.

Hierboven werd met enkele ruwe trekken geschetst hoe het kwantum benodigde vakkennis, om zich als winkelier te vestigen, is verkleind. Het is zonder meer duidelijk, dat het gemakkelijker is om een verpakt artikel over de toonbank aan een koper over te reiken, dan om zich in gestadigen en vaak moeizamen, jarenlangen arbeid werkelijk gedegen kennis van een artikel of groep van artikelen eigen te maken.

Ook was de hoeveelheid geld, welke nodig was om een winkel te openen, allengs ten zeerste verminderd als gevolg van de credit-faciliteiten van vele grossiers en leveranciers van winkelinstallaties. En nu ging men beide nog onderschatten ook. Men huldigde de meening, dat in tal van middenstandsbedrijven kon worden volstaan met weinig of zelfs in het geheel geen vakkennis, men onderschatte tevens de altijd noodige koopmanseigenschappen en meende tenslotte, dat men met weinig of soms bijna in het geheel geen contanten wel een winkel kon vestigen: het geld voor den goeddeels op credit gekochten voorraad en de afbetalingstermijnen voor de winkelinrichting en voor eventueele transportmiddelen zou wel uit den verkoop komen, wanneer de zaak eenmaal liep. Schromelijke misrekening voor velen! Schromelijke vergissing ook in den tijdsduur, die nodig was voor een nieuwe middenstandszaak om zich een kring van vaste afnemers te verwerven, waarin de nieuwbakken middenstander „het moest kunnen uitzingen” — waarbij telkens en telkens weer bleek, dat de middelen om zich in dien „aanlooptijd” van de nieuwe zaak in het leven te kunnen houden, bijkans geheel ontbraken, om nu maar te zwijgen van de mogelijkheid, om het op credit gekochte goed op tijd te kunnen voldoen en

de afbetalingstermijnen van de installatie op tijd op te brengen.

Maar dat alles werd voorbij gezien. Het middenstandsbedrijf — en hier demonstreert zich natuurlijk de invloed van de crisis — werd een toevluchtsoord voor velen, die elders waren mislukt of die elders geen werkkring konden vinden en die nu meenden, dat winkelier spelen zoo eenvoudig was, dat men het zonder vakkennis en bijkans zonder kapitaal best wagen kon.

Als gevolg daarvan had een voortdurende instrooming plaats van nieuwkomers in het middenstandsbedrijf, die veel en veel beter verre hadden kunnen blijven en voor zichzelf en voor het middenstandsbedrijf als geheel.

Hier ligt de wortel van het beruchte „teveel aan winkels” of zoo men wil van de overbezetting van de kleinhandelsgeleding in de distributie. En nu kan men zeggen, dat de oudere, bonafide middenstanders van dergelijke ondeskundige en weinig kapitaalcrachtige nieuwkomers toch wel weinig of geen overlast zullen hebben ondervonden, omdat die nieuwkomers na korteren of langeren tijd den ongelijken strijd immers toch moesten opgeven. Dit nu is slechts een halve waarheid.

De practijk leerde, dat onder het stelsel van de onbeperkte vrijheid van vestiging, voor elken winkelier, die verdween, twee nieuwkomers gereedstonden om het op hun beurt maar eens te proberen, en zoo hield die instrooming van heele en halve ondeskundigen en kapitaal-armen maar voortdurend aan. Dit is de oorzaak van de bekende zgn. mortaliteit of sterfte in den detailhandel, die we, op grond van onderzoekingen door het Economisch Instituut voor den Middenstand hier te lande, op ruim elf procent per jaar aan mogen nemen.

Gevolgen van die voortdurende instrooming.

Het gevolg van deze voortdurende instrooming van ondeskundigen en financieel zwakken in het middenstandsbedrijf is nu geweest — en dat gevolg was voor den ouden, bonafiden middenstand vrijwel funest — een moordende prijsconcurrentie. Want het waren deze nieuwkomers, die inderdaad een ontstellend gebrek aan capaciteiten hadden voor hun taak in de distributie; die niet calculeerden, doch zich hun prijzen lieten dicteeren door vrees voor den concurrent om den hoek; die geen begrip hadden van boekhouden en die lustig „uit de lade leefden”; die geen begrip hadden van omgaan met publiek en van een juiste „service”; die van samenwerking met collega's niets verstonden en van organisatie niets moesten hebben, die het middenstandsbedrijf door en door ziek hebben gemaakt. Zeker, de middenstanders van den ouden stempel wisten wel beter. Die konden wel calculeeren, die wisten wel wat kostprijscalculatie was, maar zij konden eenvoudig niet oproeien tegen het zich in elken tak van middenstandsbedrijf voortdurend erger openbarend *prijsbederf*, op straffe van door het publiek voor „te duur” te worden uitgekret.

En door het altijd maar doorgaan van die instrooming van even ondeskundige nieuwkomers, die de plaatsen van de zoo juist gefailleerde of met de Noorderzon verdwenen „middenstanders” dadelijk weer innamen, kwam het middenstandsbedrijf nimmer tot rust, het prijsbederf kwam nimmer tot staan.

Wellicht meent men, dat wij hier den toestand toch wel wat al te somber afschilderen. Diegenen mogen wij dan verwijzen naar de uitkomsten van een over het jaar 1934 in opdracht van het Departement van Economische Zaken door het Instituut voor den Middenstand ingestelde onderzoek, waarbij bleek, dat het economisch resultaat van niet minder dan elf van de twaalf onderzochte takken van middenstandsbedrijf *negatief* was! En diegenen, die sindsdien achter de schermen van het middenstandsbedrijf hebben kun-

nen zien, weten, dat de toestand tot op heden weinig verbeterd is.

Resultaat van dit alles is dan ook een op het oogmerk door en door verziekt middenstandsbedrijf, waarin ook degenen, die behoorlijk calculeeren kunnen, de allergrootste moeite hebben om zich staande te houden.

De strijd tegen het grootbedrijf.

Tegen den hierboven geschetsten achtergrond nu moet men den strijd van het kleinbedrijf tegen het grootbedrijf in den detailhandel zien en wij gelooven, dat zóó bezien, die strijd in een geheel ander licht verschijnt.

Immers naast den strijd in eigen rangen tegen onkunde en prijsbederf moet nu de middenstand een steeds feller wordenden strijd voeren tegen het grootbedrijf, dat hem meer en meer van zijn plaats in de distributie dreigt weg te dringen en dat met den innerlijk verzwakten en financieel ondermijnden middenstand gemakkelijk spel heeft.

Inderdaad, er is dus een gedeelte van den middenstand, dat nauwelijks dien naam verdient en dat ook zeker zijn taak in de distributie niet behoorlijk, althans niet zoo goed als het grootbedrijf, vervult. Maar er is een goede kern van degelijke, wel-onderlegde middenstanders, die in dezen hopeloozen strijd op twee fronten, naar binnen en naar buiten, dreigt te bezwijken.

Er zijn ook momenteel nog — wij kennen er vele zoo — middenstanders, die van den vroegen ochtend tot in den nacht werken en zwoegen, zóó hard, dat elke arbeider er feestelijk voor bedanken zou, maar die nochtans er slechts met groote moeite in slagen het hoofd boven water te houden. Er zijn ook nu nog middenstanders, die talmen hun personeel op straat te zetten, hoewel zij het eigenlijk niet meer betalen kunnen, omdat dat personeel vaak nog uit vaders tijd dateert en die nu riskeeren, dat hun personeel hen op straat zet. Wat de voorstanders van den middenstand over de goede eigenschappen van dien stand zeggen, is voor den bonafiden middenstander letterlijk waar en het gaat nu die voorstanders van den middenstand om het behoud van dien stand met zijn vele goede eigenschappen.

De vestigingswet kleinbedrijf.

Maar die middenstand, wij hebben het hierboven uitvoerig geschetst, is over heel de linie danig verzwakt. Positief werk moet er verricht worden, zoo zegt men: alles dient in het werk gesteld, opdat het tekort, dat den middenstand zelf aankleeft, verdwijne en dus daarom géén rem aan het grootbedrijf aangelegd!

Zeker, de middenstand moet inderdaad alles in het werk stellen, om weer tot de oude hoogte van degelijkheid, vakbekwaamheid en financieele weerstandskracht terug te keeren. De Vestigingswet Kleinbedrijf is hierbij een uitmuntend wapen. Immers deze wet stelt aan nieuwkomers in de takken van middenstandsbedrijf, waarop zij van toepassing is geworden, doordat organisaties van belanghebbenden vestigings-eischen hebben gevraagd en verkregen, een drietal eischen: vakbekwaamheid, handelskennis en credietwaardigheid.

In de betrokken branches zullen dus voortaan alleen maar dié nieuwelingen worden toegelaten en zich kunnen vestigen, die bewezen hebben aan die eischen te voldoen en langs dezen weg zal dus inderdaad het middenstandsbedrijf kunnen worden gesaneerd.

Maar... die wet heeft 5, of lever nog 10 jaar noodig om die hulp te kunnen verschaffen en *in dien tusschentijd heeft de totaal verzwakte middenstand niet de minste bescherming tegen het steeds sterker*

opdringende grootbedrijf, en dat laatste beschikt in den strijd om *dezelfde* functie inderdaad over veel betere wapenen!

Conclusies.

De middenstand behoort de eigen positie te verstevigen. Zonder twijfel, en in tal van branches is hij daarmede hard bezig. Maar om nu, juist in dezen overgangstijd, het verzwakte en ondermijnde middenstandsbedrijf *niet nog verder te laten wegdringen* is het eenige middel een *tijdelijke bescherming* tegen de grootondernemingen in den detailhandel, *naast een absoluut verbod* van enkele inderdaad *deloyale concurrentie-methoden*.

De overheid, zoo hoort men vaak in middenstandskringen betoogen, heeft bij alle voorkomende gelegenheden den mond overvloeiende van liefde voor den middenstand, dien voor onze samenleving zoo onmisbaren stand. En wanneer men den middenstand noodig heeft, zooals in tijden van gevaar voor prijsopdriving e.d., dan weet de overheid ons zeer wel te vinden.

Maar wanneer wij nu eens aankloppen om daadwerkelijken steun in onzen strijd tegen het grootbedrijf, in dien strijd, waarin wij dreigen te bezwijken, dan is diezelfde overheid niet thuis....

Voorwaar, deze rede is hard om te hooren. Zij is een symptoom van de werkelijk groote verbittering, welke er in middenstandskringen heerscht en die, naar wij hopen, in het licht van de omstandigheden, welke wij hierboven hebben geschilderd, kan worden verstaan en vergeven. Maar er is toch ook een kern van waarheid in deze redeneering. Wanneer men inderdaad den middenstand voor staat en maatschappij van zoo overwegend belang acht, als bij vele gelegenheden tot uiting komt; wanneer men de sociale waarde van dien middenstand inderdaad hoog aanslaat — dan heeft die middenstand op sociale gronden toch inderdaad aanspraak op bescherming en dan is de consequentie, dat die ook wordt verleend.

Wat de overheid in de laatste decennia voor de arbeiders heeft gedaan is overbekend. Wat voor de landbouwers gedaan wordt, gevoelen wij dagelijks in onze beurs. Ook de industrie wordt door allerlei overheidsmaatregelen geholpen. Daarnaast steekt datgene, wat voor den middenstand geschiedde — met alle waardeering voor de goede bedoelingen — toch inderdaad wel sterk af.

Op deze wijze is de middenstand welhaast de eenige groep in onze samenleving geworden, welke de ongunst der tijden met slechts bescheiden overheidshulp moet zien door te komen. Is ook in dit licht de roep van den middenstand om wettelijke bescherming niet te verstaan?

Zoo meenen wij dan, dat de boven dit artikel gestelde vraag in bevestigenden zin moet worden beantwoord. Later, wanneer de Vestigingswet Kleinbedrijf voldoende tijd heeft gehad om door te werken in het middenstandsleven, wanneer deze wet tijd heeft gehad om een krachtigen middenstand, degelijk en welonderlegd als vanouds, te helpen opbouwen — dan kan het grootbedrijf in de distributie ook weer worden vrijgelaten. Dan zullen twee min of meer gelijkwaardige tegenstanders elkander op faire wijze kunnen bekampen. Ongelijkheid zal er ook dan nog zijn; maar het beeld van een middenstand die, innerlijk verzwakt en wanhopig strijdende op twee fronten, door een veel sterkeren tegenstander steeds verder in een hoek wordt gedrukt zal er dan niet meer zijn.

Dr. E. J. TOBI.

NIET-UITGEOEFENDE OCTROOIEN.

Beteekenis van het octrooi.

Het octrooi in zijn oorspronkelijke beteekenis, zooals de Engelschen en de Nederlanders dit in de zestiende en zeventiende eeuw hebben gekend, was in wezen niets anders dan een privilege, dat bij uitzondering werd toegekend aan personen (meestal vreemdelingen), die een nieuwen tak van industrie of handel in het betreffende land introduceerden, waarbij „nieuw” geen andere beteekenis had dan „niet gebruikelijk” in het land, waar het octrooi werd verleend.

Aan een dergelijk octrooi was de uitoefeningsdwang a.h.w. inhaerent. Een octrooi, dat niet werd uitgeoefend, was volkomen zinloos, daar het immers juist verleend werd om het praktisch toe te passen. De begrippen octrooiexploitatie en octrooi-toepassing dekten elkaar nog volkomen, in tegenstelling met den tegenwoordigen tijd, waarin tusschen beide begrippen zeer groote verschillen kunnen optreden. Voor Engeland was het octrooi een instrument, dat dienstbaar gemaakt werd aan de economische politiek; het diende om de continentale industrie naar Engeland te lokken en de Engelsche werklieden in deze industrie op te kweeken.

De meeste der schoone theorieën, die over wezen en doel van het octrooi in omloop zijn, en dat zijn er niet weinige, zijn eerst veel later ontstaan, zoowel de contracttheorie, die van Franschen oorsprong is, als de theorie van het Immaterialgüterrecht, die in Duitschland door Joseph Kohler werd ontwikkeld en de theorie van Gierke over het Persönlichkeitsrecht.

Uitoefeningsplicht.

Ondanks al deze uiteenloopende inzichten heeft het stelsel van den uitoefeningsdwang zich steeds weten te handhaven, zij het ook, dat er tijdperken geweest zijn, waarin het zijn invloed dreigde te verliezen of geheel verloren had; tenminste in sommige landen. Belangwekkend in dit verband zijn de besprekingen, welke in 1878 te Parijs gehouden werden op een Congres van niet-officieele afgevaardigden van een groot aantal landen, welk Congres a.h.w. de voorlooper was van het in 1880 en 1883 gehouden officieele Congres van Parijs, waar de „Unie voor de Bescherming van den Industrieelen Eigendom” werd geconstitueerd. In Engeland en de Vereenigde Staten bestond toen geen uitoefeningsplicht voor octrooien, terwijl in Frankrijk de octrooien binnen 2 jaar na de verleening moesten worden uitgeoefend, op straffe van verval. Bovendien was het in Frankrijk den houder van een octrooi verboden, voorwerpen in het buitenland vervaardigd en overeenkomende met die, welke in het octrooi werden beschermd, in Frankrijk in te voeren, eveneens op straffe van verval van zijn octrooi.

De gangbare Fransche opvatting was, dat deze voorschriften essentieel waren voor een billijk en goed functionneeren van het octrooirecht. Pataille waarschuwde er tegen, dat het wegvallen dezer voorschriften tot gevolg zou hebben, dat men overal octrooien zou aanvragen en ze slechts in één land zou uitoefenen, waardoor dus het essentieele doel van het octrooi, n.l. de bevordering der nationale industrie, niet tot zijn recht zou komen. Toch kwam men tot overeenstemming over een formulering van den uitoefeningsdwang, een formulering, die eenigszins gewijzigd in het voorontwerp voor de Parijsche Conferentie van 1880 en 1883 werd opgenomen. Op dit Congres werd men het over een definitieve tekst eens, waarin het doen vervallen van het octrooi, wegens invoer van artikelen uit het buitenland, werd verboden, doch waarin tevens als beginsel werd opgenomen, dat ieder octrooihouder onderworpen is aan de verplichting tot uitoefening overeenkomstig de wetten van het land, waar hij de geoctrooieerde voorwerpen invoert.

Ofschoon dit artikel geen uitoefeningsdwang inhoudt, had toch het beginsel van den uitoefeningsdwang praktisch overwonnen, zooals blijkt uit het feit, dat binnen enkele jaren een zeer groot aantal landen een uitoefeningsplicht in hun wetten opnamen.

Het is niet mijn bedoeling, de geschiedenis van den uitoefeningsplicht in de daarop volgende Conferenties van Rome, Madrid, Brussel, Washington, Den Haag en Londen na te gaan. Genoeg zij het te vermelden, dat in de Conventie nog steeds een artikel over den uitoefeningsplicht te vinden is en dat deze dwang nog in de meeste Unielanden bestaat.

De toepassing in Nederland.

Ook in Nederland bestaat de uitoefeningsplicht, doch deze is niet onvoorwaardelijk. Op grond van Conventie en Wet kan de houder van een Nederlandsch octrooi, bij niet-uitoefening of niet voldoende uitoefening, onder bepaalde omstandigheden verplicht worden een licentie te verleen, die in het belang van de nijverheid in het Rijk of in de Koloniën of bezittingen, of om andere redenen van algemeen belang, wenschelijk is (Art. 34 lid 1 der O.W.), terwijl art. 50 zelfs intrekking van een octrooi wegens niet-uitoefening mogelijk maakt. Voor zoover mij bekend, zijn deze artikelen slechts bij hooge uitzondering toegepast.

De vraag mag worden gesteld, of onder de tegenwoordige omstandigheden, nu de Nederlandsche volksgemeenschap gebukt gaat onder een abnormaal hooge werkloosheid en alle zeilen worden bijgezet om te trachten door het vestigen van nieuwe industrieën werkgelegenheid te scheppen, het wellicht gewenscht is, op deze wetsartikelen wat meer den nadruk te leggen en stelselmatig na te gaan, welke der in Nederland bestaande octrooien voor toepassing van deze artikelen in aanmerking zouden komen.

5 pCt. der verleende octrooien komt tot uitoefening.

Een dergelijk onderzoek is niet eenvoudig en zou zeker niet zonder daadwerkelijke medewerking van den Octrooiraad tot een goed einde kunnen worden gebracht. Men moet echter beginnen, zich van de resultaten geen al te groote voorstelling te maken, ofschoon het feit, dat slechts een zeer klein percentage der verleende octrooien werkelijk wordt uitgeoefend, een beter resultaat zou doen verwachten. Zooals de toestand thans is, brengt slechts een klein gedeelte der verleende octrooien het tot een loonende uitoefening. Als men zegt, dat dit percentage 5 pCt. bedraagt, komt het mij voor, dat deze schatting eer te hoog dan te laag is.

De octrooien der kleine uitvinders.

Hoe zit het dan nu met de overige 95 pCt.? In de eerste plaats zijn daaronder een vrij groot aantal octrooien van al te optimistische kleine uitvinders, die van meening zijn, dat, als ze een octrooi hebben, de verdiensten uit hun uitvinding als een goudstroom zullen binnenvloeien. Het gevolg is echter meestal een groote teleurstelling en na enkele jaren van hopeloos worstelen laten zij in den regel hun octrooi door niet-betaling der jaartaxen, vervallen. Deze groep van octrooien komt voor toepassing van art. 34 lid 1 der O.W. zeker niet in aanmerking. Meer succes zou voor deze soort octrooien te verwachten zijn van een systeem van financiering, waardoor de houders dier octrooien in staat zouden zijn, de eerste moeilijke jaren door te komen.

De niet-volgroeiende octrooien.

Het is te begrijpen, dat ook een industriele onderneming zich wel eens vergist in de beoordeeling der uitvindingen, waarvoor ze octrooi aanvraagt. Al blijken nu deze octrooien ook niet aan de verwach-

tingen te voldoen, toch kan het gebeuren, dat men ze niet laat vervallen, omdat men aan het probleem verder blijft werken, in de hoop zoodanige verbeteringen te vinden, dat men door nieuwe octrooien toch een groep octrooien in de hand krijgt, waarmede succes kan worden bereikt. Ook dergelijke octrooien, die ik als niet-volgroeiende octrooien zou willen aanduiden, komen voor toepassing van art. 34 lid 1 niet in aanmerking. Is het eerste octrooi zoodanig fundamenteel, dat het, ofschoon zelf niet voor een winstbrengende exploitatie geschikt, toch een belemmering zou vormen voor de ontwikkeling der nationale industrie, dan kan, in geval van afhankelijkheid, het tweede lid van art. 34 door een dwanglicentie uitkomst brengen.

Octrooien ter beveiliging van andere.

Daarnaast is het gebruikelijk om te trachten een winstgevend octrooi zoogenaamd „waterdicht” te maken, door het aanvragen van nieuwe octrooien, die meestal kleine verbeteringen van het oorspronkelijke octrooi inhouden, zoodat ze alleen in verband met dat oorspronkelijke octrooi van belang zijn, terwijl ze, zonder dat verband, praktisch als waardeloos kunnen worden beschouwd. Ook bij deze octrooien is met art. 34 weinig succes te behalen.

Octrooi-pooling.

Nu heeft het moderne kapitalisme aanleiding gegeven tot een vorm van octrooipolitiek, die vooral in de Vereenigde Staten in de perfectie in toepassing is gebracht. Reeds in een Senaatsrapport van 1912 werd op deze ontwikkeling gewezen: „Het kapitaal, verlangend om de industrie te beheerschen door middel van octrooien, koopt stelselmatig alle octrooien op, die op een bepaalde industrie betrekking hebben. Het resultaat daarvan is de uitschakeling der concurrentie, die onvermijdelijk zou zijn, als de octrooien in verschillende handen zouden zijn. Door alle octrooien in één hand te brengen en door er sommige van te gebruiken en andere ongebruikt te laten, ontstaat een monopolie, dat veel verder reikt dan het monopolie door de octrooiwet verleend. Het is een „*monopoly of monopolies*”, dat gelijk staat met een octrooi voor een geheelen industrietak”.

Het is duidelijk, dat slechts een groot land met hooge invoerrechten zich voor een dergelijk systeem leent. Voor een klein land als het onze, is een dergelijke ontwikkeling vrijwel uitgesloten.

„Brevets de barrage”.

Meer gevaren dreigen voor ons land van de zijde der buitenlandsche grootindustrie, die door middel van zgn. „Wegelagerer-Patente”, ook wel genoemd „brevets de barrage”, aan opkomende concurrenten in de kleine landen, waarheen geëxporteerd wordt, den weg tracht te versperren. Dit soort octrooien wordt meestal in vage termen gehouden; zij zijn niet geheel onwaar, doch meestal is de uitvinding waar het om gaat, niet volledig in het octrooischrift omschreven, terwijl bovendien door de vage omschrijvingen een veel grooter terrein wordt bestreken dan overeenkomt met de beteekenis der uitvinding, zoodat ieder, die op ditzelfde terrein werkt, er zich aan stoot. Zoo wordt kunstmatig de opkomst van concurrenten verhinderd en de afzet naar het importland vrijgehouden.

Het is duidelijk, dat hier een groot gevaar ligt voor de binnenlandsche industrie. Of dit gevaar voor ons land reeds een grooten omvang heeft aangenomen, is zonder een nauwkeurig onderzoek onmogelijk vast te stellen: Wel kan men zeggen, dat, als er gezocht moet worden naar octrooien, die in ons land behoorren te worden uitgeoefend, men zich bij dit zoeken veilig kan beperken tot deze laatste soort.

Of de oogst groot zou zijn, is een vraag, die ik, zonder nader onderzoek, niet gaarne bevestigend zou beantwoorden.

J. VAN LOON.

DE NIEUWE MONETAIRE MAATREGELLEN IN ENGELAND.

Verliezen van het Issue Department.

Het debat over het wetsontwerp tot herwaardeering van den goudvoorraad van de Bank of England in het Lagerhuis heeft, zooals te verwachten was, geen sensationeel verloop gehad¹⁾. Het interessantste was de mededeeling van den Minister van Financiën, dat er in de activa van het Issue Department bij de tegenwoordige koersen een verlies van £ 9 miljoen schuilt. Dit cijfer was hooger dan verwacht werd; niettemin heeft men er terecht niet bijzonder veel aandacht aan geschonken, daar er reden is om aan te nemen, dat het verlies ten deele ontstaan is door de mislukking van de 2½ en 3 pCt. „Defence Loans” in 1937 en 1938.

Het bij de emissie niet geplaatste deel van deze leeningen is destijds ondergebracht bij de Bank of England en eenige Rijksfondsen, waarna het geleidelijk tegen iets lagere prijs dan de emissiekoers van de hand is gedaan. Per saldo beteekent dit verlies echter niet anders dan dat de Staat heeft geleend tegen iets ongunstiger voorwaarden dan die, welke in het prospectus genoemd werden.

Intusschen is het niet waarschijnlijk, dat hiermede meer dan ten hoogste £ 5 à 6 miljoen gemoeid kan zijn geweest, gezien het totale bedrag der leeningen (£ 180 miljoen) en de disagio's, die golden gedurende de perioden van verkoop. De rest van het verlies van £ 9 miljoen zal verklaard moeten worden uit de daling van de koersen van staatsfondsen gedurende het jaar 1938 en Januari 1939, gevoegd bij de bedrijfskosten van het Issue Department, zooals de drukkosten van bankbiljetten, enz.

Schatting van de grootte van het Egalisatiefonds.

Door den Minister van Financiën en zijn plaatsvervanger, den Financial Secretary to the Treasury, zijn voorts nog enkele opmerkingen gemaakt die de aandacht waard zijn. De „winst”, behaald door de herwaardeering, zal niet direct worden aangewend, doch voorloopig worden ondergebracht in het Egalisatiefonds, waar zij zal blijven liggen als een reserve. In feite beteekent dit een vermeerdering van de middelen van het Fonds met omstreeks £ 85 miljoen. Door de over te dragen „securities” te gelde te maken zal het Fonds zich Ponden kunnen verschaffen, waarmede het eventueel weer goud kan opnemen. De noodzaak tot het ondernemen van goudaankopen op groote schaal schijnt onder de tegenwoordige omstandigheden niet spoedig te verwachten, doch zal zich later wellicht weer eens voordoen; inmiddels kan uit de nieuwe reserve geput worden, indien een verdere daling van de koersen der staatsobligaties de overdracht van fondsen aan het Issue Department noodig zou maken. Op het oogenblik beschikt het Fonds over een kapitaal van £ 550 miljoen, ongeacht de geaccumuleerde winsten op goud- en valutatransacties, die in den loop van zeven jaren een aanzienlijke hoogte bereikt moeten hebben en met £ 40 miljoen vermoedelijk aan den lagen kant getaxeerd zullen zijn. Men mag dus aannemen, dat het Fonds, zoodra het ontwerp wet is geworden, de beschikking zal hebben over goud, vreemde valuta en sterling-waarden tot het formidabele totaal van ten minste £ 675 miljoen.

De maatregelen tegen goudhamsteraars gehandhaafd.

Van onverwachte zijde, namelijk van de Socialisten, kwam een voorstel om de z.g. goudhamsteraars gerust te stellen. De Regeering had voorgesteld om de bepaling te laten bestaan, krachtens welke de Bank of England iederen inwoner van het Vereenigd Koninkrijk, die een bedrag aan goud ter waar-

¹⁾ Zie ook E.-S.B. van 8 Februari jl., blz. 112/3; Herwaardeering van den goudvoorraad van de Bank of England.

de van meer dan £10.000 bezit, kan verplichten zijn bezit aan haar te verkoopen tegen den prijs van 85 shilling per Engelsch ons fijn. Volgens het amendement zou deze prijs worden vervangen door den prijs, dien de Bank bij het opmaken van haar laatsten weekstaat had gebruikt.

De Financial Secretary bestreed het amendement met een philippica tegen het hamsteren van goud, waarbij hij zelfs zoover ging te zeggen, dat „the hoarding of gold is an unsocial act”. In de bankwereld is deze uitspraak niet gunstig ontvangen. Men is daar geneigd de aanwezigheid van een onzichtbaren goudvoorraad te beschouwen als een waardevolle reserve, die in geval van oorlog of een andere nationale calamiteit door een beroep op de vaderlandsliefde van de bevolking snel en gemakkelijk in de centrale bank geconcentreerd kan worden, zooals in 1931 is gebleken.

Bovendien vraagt men zich af, welke reële betekenis de enorme goudvoorraden van enkele centrale banken zouden hebben, indien men er werkelijk eens in slaagde het thans nog vrijwel overal bestaande, bijna mystieke geloof in goud als een vermogensobject met bijzondere waarde in bewogen tijden, bij het publiek uit te roeien. Men meent dat de Regeering, indien zij er werkelijk zoozeer op gesteld was de oude bepaling te handhaven, wel een sterkere argumenteering had kunnen vinden. Overigens wordt de waarde van de bepaling zelve slechts zeer laag aangeslagen; The Economist durft zelfs in haar jongste nummer te voorspellen, dat zij wel nimmer toepassing zal vinden.

Geen vereenvoudiging van den weekstaat.

Degenen die gehoopt hadden, dat de moeilijk te begrijpen weekstaat van de Bank of England vereenvoudigd zou worden, zijn teleurgesteld. De splitsing tusschen Issue en Banking Department blijft bestaan, hetgeen ook wel te begrijpen is, daar de mogelijkheid van veel wrijving tusschen Bank en Treasury voorkomen wordt door de bestaande regeling, krachtens welke het Issue Department voor rekening van den Staat werkt. De inconveniënten, welke dit systeem overigens meebrengt, neemt men blijkbaar gaarne op den koop toe.

En het moet gezegd worden dat het, bezien van het standpunt der autoriteiten, ook zeer aanlokkelijk is om den weekstaat te handhaven in een vorm, die zoo vol is met voetangels en klemmen, dat zelfs geroutiniseerde commentatoren af en toe blunders begaan. Dit is echter alleen mogelijk in een land, waar de goede oude tijd nog voortleeft in het besef bij de natie, dat de schoenmaker zich bij zijn leest behoort te houden: de Engelschen laten de zorg voor hun geldwezen gaarne en met vertrouwen over aan hen, die daarvoor zijn opgeleid en aangesteld. Het publiek is er te diep van overtuigd, dat deze zaken boven zijn begrip gaan om zich ooit warm te kunnen maken voor de ideeën van munt- of bankhervormers.

Egalisatiefonds en monetaire politiek.

Thans nog een enkel woord over de principieele zijde van de wijziging. Het is een bekend feit, dat de Engelschen er niet van houden een systeem eerst in abstracto op te zetten en het pas, daarna in practijk te brengen, doch er de voorkeur aan geven het systeem in de practijk te laten groeien en er eerst later een wettelijke basis voor te maken. In dit licht bezien, kan men verwachten, dat er geen wijziging zal komen in de politiek en werkwijze van Bank en Egalisatiefonds. Een nadere beschouwing van de vraag, waardoor de hoogte van de potentieele bankbiljetten-circulatie²⁾ bepaald wordt, bevestigt dit vermoeden.

²⁾ Onder potentieele circulatie moet verstaan worden het totaal van Notes in Circulation en Notes in Banking Department. De hoogte van den eersten van deze posten wordt uiteraard bepaald door de behoeften van het ver-

Vóór September 1931 bepaalde de aanwezige goudvoorraad van de Bank of England het maximum van de mogelijke circulatie: de post Notes in Banking Department had analoge betekenis als het beschikbaar metaalsaldo bij De Nederlandsche Bank. Daalde deze post zoover; dat uitputting dreigde, dan moest de Bank maatregelen treffen om verdere uitbreiding van de door haar verleende credieten tegen te gaan of zelfs te verhinderen. Was de toestand echter zoodanig, dat credietbeperking onmogelijk of al te schadelijk werd geacht, dan kon de Regeering uitkomst verschaffen door tijdelijk de Bankwet buiten werking te stellen, of, sinds 1928, door tijdelijk de „fiduciary issue” te verhoogen. Het laatste middel maakt de uitgifte van meer bankbiljetten mogelijk op analoge wijze als in Nederland kan geschieden door een vermindering bij K.B. van het percentage van de verplichte gouddekking.

Anderzijds had een toevloeiing van goud naar de Bank automatisch tengevolge, dat het toelaatbare maximum der circulatie met een gelijk bedrag steeg. Tevens werden de saldi der particuliere banken bij de Bank of England erdoor vergroot, hetgeen een verruiming van de geldmarkt beteekende. Door de instelling van het Egalisatiefonds in 1932 is dit automatisme verbroken. Sedertdien wordt de invloed van een toevloeiing van goud op de liquiditeit der banken geneutraliseerd door verkoop aan die banken van Schatkistwissels, terwijl het Egalisatiefonds met het provenu dier wissels het gekochte goud financiert. Door nu dit goud geheel of gedeeltelijk bij de Bank onder te brengen, kan men de potentieele circulatie verhoogen, zonder dat de verruiming van de geldmarkt, die er vroeger mee gepaard zou zijn gegaan, een neiging tot absorptie van bankbiljetten in het verkeer kan verwekken. Zoolang het Egalisatiefonds over goud beschikt, hebben de Treasury en de Bank of England de hoogte van de potentieele circulatie dus tot op zekere hoogte in de hand.

Door een boekhoudkundige maatregel, zooals de herwaardeering tenslotte is, kan in dit systeem natuurlijk geen principieele wijziging worden gebracht. De verbreking van het automatisme heeft in 1932 plaats gehad; daarna is de techniek van het Egalisatiefonds verfijnd, doch de monetaire politiek is niet gewijzigd. Intusschen moet men zich van één ding wel bewust zijn: het niet-automatische systeem kan alleen werken, zoolang het Egalisatiefonds niet weer al het goud heeft terugverkocht, dat het sinds zijn oprichting had aangetrokken. Bij de beantwoording van de vraag of de politiek van goedkoop geld kan worden volgehouden, moet de Regeering derhalve Bank en Egalisatiefonds als één geheel beschouwen. Zou te eeniger tijd een zoo groote goudafvloeiing plaats vinden, dat de voorraad van het Egalisatiefonds tot nul ging naderen, dan zou men, evenzeer als vroeger, tot beperking van het uitstaande crediet van de Bank of England moeten overgaan.

Tot dusver voelt men zich in Engeland onder de bestaande verhoudingen zeer gelukkig. Het is echter de vraag of de schijnbare onafhankelijkheid van de waardeering van het Pond door het buitenland, die door de techniek van het Egalisatiefonds verkregen werd, niet betaald is met de vervanging van een fijn mechanisme door een ruw. De ervaring schijnt er immers op te wijzen, dat de maatregelen die men zou moeten treffen om de dreigende daling van de intrinsieke waarde van het Pond tegen te gaan, tegenwoordig zóó direct ingrijpend zijn (in tegenstelling met de meer indirecte werking van een tijdig uitgevoerde en daardoor matige discontoverhooging), dat men ze niet aandurft en liever zijn heil zoekt in een steeds verdergaande depreciatie van het Pond tegenover het goud.

Mr. J. STEINBOCK.

keer, terwijl de tweede een stuk crediet-reserve beteekent, dat een voorwerp van zorg voor de leiders van de monetaire politiek uitmaakt.

ENKELE ASPECTEN VAN DE LUCHT-VAART OP HET VERRE OOSTEN EN AUSTRALIË IN VERBAND MET DE JONGSTE ONTWIKKELING.

Met de afschaffing van het luchtrecht in het postverkeer tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië en de daarmee samenhangende maatregelen, werd omstreeks het midden van 1937 een korte periode van stilstand in den groei van het luchtverkeer op het Verre Oosten en Australië afgesloten.

In een zeer snel tempo voltrekt zich dan een zoo intensieve uitbreiding in het verkeer op Nederlandsch-Indië en Australië, dat zich daarnaast de lijnen van een geheel nieuwe verbinding, die tusschen Europa, China en Japan, bijna onopgemerkt steeds duidelijker beginnen af te teekenen.

Reeds in 1937 was Hongkong door een niet zeer belangrijk zijlijntje vanuit Penang op de Engelsche hoofdlijn naar Europa aangesloten. Een belangrijke verbetering bracht in 1938 het verleggen van deze splitsing naar Bangkok. Door de gelijktijdige verdubbeling van den dienst en verkorting van den reistijd werd aan het zijlijntje reeds het karakter van een zelfstandige verbinding gegeven.

Met het doortrekken van de Fransche Indo-China lijn naar Hongkong steeg het aantal verbindingen met Europa tot 3 per week. Tenslotte kwam in de Duitsche demonstratievlucht, waarbij de afstand Berlijn-Tokio in 42 uur werd afgelegd, deze ontwikkeling eveneens tot uiting.

Inmiddels brachten grotere frequenties en versnelde dienstregelingen een sterk verhoogde activiteit in het verkeer op Britsch-Indië, de Straits Settlements, Nederlandsch-Indië en Australië teweeg.

Tusschen Europa en Britsch-Indië onderhouden per week thans 9 diensten het verkeer (5 in 1937), waarvan er 6 (v. j. 4) naar Nederlandsch-Indië en 5 (v. j. 2) naar Australië doorverbinding geven.

Door het hooger laadvermogen van het nieuwe materieel, steeg de vervoerscapaciteit echter nog sterker dan in deze frequentiecijfers tot uiting komt.

In deze ontwikkeling heeft de Britsche luchtvaart met het Empire Airmail Scheme het grootste aandeel bijgedragen.

Onder dezen naam worden aangeduid de gecoördineerde werkzaamheden van het United Kingdom, de Afrikaansche en Aziatische deelen van het Imperium en het gemeenebest van Australië, op het

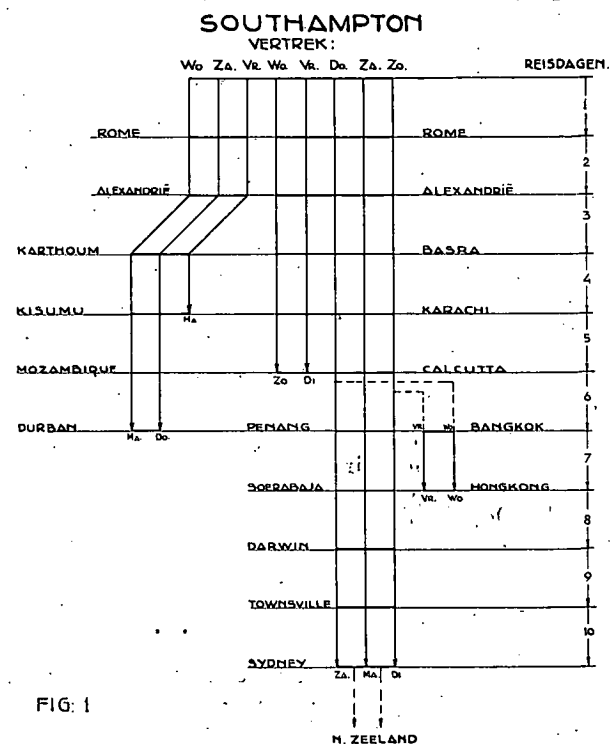

FIG. 1

gebied van luchtvaart, financiën en posten, waarop een grootsch stelsel van snelle, hoogfrequente Imperiale verbindingen werd gegrond. De voornaamste financiële grondslag ervan vormt het vervoer van de Imperial Mail, die in het onderling verkeer vanuit Engeland, tegen het normale tarief voor binnenlandsche zendingen, vanuit de Dominions en koloniën tegen een matig luchtrecht wordt vervoerd, en dan ook sedert de invoering van dit schema practisch geheel door de lucht wordt verzonden.

Na reeds in 1937 voor het verkeer met Zuid-Afrika te zijn ingevoerd, werd het schema in 1938 in 3 etappes ook voor Britsch-Indië en de Straits, Australië en Hongkong in werking gesteld.

Schematisch voorgesteld geeft dit stelsel in zijn huidige vorm het hiervoor afgedrukte beeld.

Het geheele verkeer wordt met een vloot van 27 Short Empire Flying Boats onderhouden, met uitzondering van de beide diensten, die in Britsch-Indië eindigen en voorloopig nog het verkeer tusschen Bangkok en Hongkong, waarop landvliegtuigen dienst doen.

Het hoofdaandeel in de exploitatie berust bij Imperial Airways, het „chosen instrument of H. M. Government for the development of trunk Empire air-services”. Om tegemoet te komen aan van Indische en Australische zijde naar voren gebrachte wenschen, zijn bovendien de Indian Trans Continental Airways en de Qantas Empire Airways, een Indische en een Australische luchtvaart maatschappij — in welke beide maatschappijen echter Imperial Airways weer een overwegend belang heeft — bij de uitvoering der diensten ingeschakeld.

De vorm is daarbij deze, dat de landvliegtuigen-dienst op Britsch-Indië door Imperial Airways en Indian Trans Continental Airways gezamenlijk wordt geëxploiteerd, waartoe I.T.C. Airways eenige groote landvliegtuigen van Imperial Airways zal overnemen, terwijl aan de Qantas Empire Airways de zelfstandige exploitatie van de sectie Singapore-Sydney is opgedragen, waarvoor deze maatschappij een 6-tal Short vliegboten heeft overgenomen. Zoowel de Engelsche als de Australische booten leggen daarbij den afstand Londen—Sydney in zijn geheel af, echter tusschen Singapore en Sydney met een Australische bemanning.

De verdere uitbreiding van het schema naar Nieuw-Zeeland is in voorbereiding; hier is echter de vorm en de verhouding, waarin naast het imperiale belang ook aan de bijzondere luchtvaartbelangen van Australië en Nieuw-Zeeland een plaats kan worden ingeruimd, nog niet gevonden.

In Australië vormt, met Darwin als centrum, een stelsel van snelle doorverbindingen een sluitstuk op het Airmail Scheme.

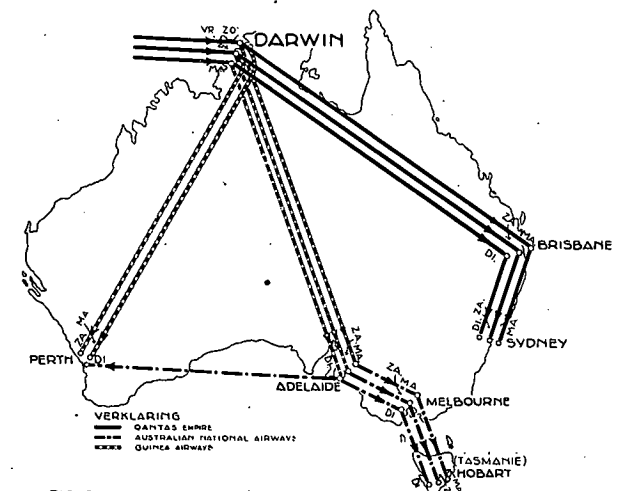

FIG. 2

Onmiddellijk na aankomst op Australisch grondgebied wordt de mail langs een 3-tal hoofdverbindingen naar de verschillende bestemmingen afgevoerd, waardoor de groote steden op denzelfden dag worden be-

reikt, en de voordeelen van het nieuwe schema voor alle deelen van het continent en voor Tasmanië in dezelfde mate tot hun recht kunnen komen. Tegelijkertijd was daarmee eenige concentratie in de talrijke, bij het binnenlandsch verkeer in Australië betrokken, belangen bereikt, en waren de hoofdverbindingen in handen van de drie voornaamste luchtvaartmaatschappijen gesteld.

Ondanks de bij de uitvoering ondervonden bezwaren, die ook thans nog niet geheel zijn overwonnen, heeft deze reorganisatie de positie van de Britsche luchtvaart aanzienlijk versterkt.

Voor de Fransche luchtvaart was de reeds vermelde doortrekking van haar Marseille-Saigon lijn naar Hongkong de belangrijkste uitbreiding. De exploitatie bleef nog tot een eenmaal wekelijksche verbinding beperkt; wel kwam langs den Zuidrand van de Middellandsche Zee een tweede verbinding van Marseille tot Syrië (Damascus) tot stand, die als voorlooper van een verdubbeling van den dienst over de geheele lengte kan worden beschouwd. Belangrijke versnellingen zijn in voorbereiding; de verouderde Potez- en Fokkervliegtuigen, die tot voor kort op deze lijn nog dienst deden, werden door sneller en grooter Fransch materieel vervangen.

Reeds sedert lang werkt ook de Duitsche luchtvaart aan haar plannen voor een verbinding op het Verre Oosten. Nadat door politieke moeilijkheden de — in samenwerking met de Russische luchtvaartbelangen — bijna tot stand gebrachte verbinding over Rusland en Siberië onmogelijk was gemaakt, was de dienst Berlijn—Baghdad de eerste stap voor verwezenlijking van deze plannen langs een Zuidelijker route.

Een overvliegvergunning voor Britsch-Indië werd echter geweigerd. In verband daarmee werd de dienst in het voorjaar over Teheran naar Kabul doorgetrokken, met de bedoeling om door de nauwe Afghaanse corridor, die, tusschen Britsch-Indisch en Russisch gebied door, rechtstreeks naar China voert, een uitweg te zoeken.

Vanuit China werkt de Eurasia, een door de Deutsche Luft Hansa als Oostelijk bruggenhoofd opgerichte Chineseche luchtvaartonderneming, met gemengd kapitaal, de Duitsche diensten tegemoet. Bij de pogingen om de verbinding over Siberië tot stand te brengen had zij een lijn vanuit Peking naar de Siberische grens gereed; in verband met de veranderde Duitsche plannen, verlegde zij haar activiteit in Zuid-Westelijke richting naar Yunnan Fu.

De groote vliegtchnische moeilijkheden van deze zeer onherbergzame route, waar elke grondorganisatie ontbreekt, dreigde echter ook dit plan onuitvoerbaar te maken.

Onder invloed van de toenadering tot de anti-komintern driehoek, begon echter de Siameesche Regeering haar tamelijk stroeve houding op luchtvaartgebied in een bepaalde richting te herzien. Aan het einde van het jaar deden geruchten over een Japanschen dienst van Formosa naar Bangkok (met plannen voor verlenging naar Ned.-Indië en Australië) de ronde en kreeg de Deutsche Luft Hansa toestemming voor een dienst Berlijn—Bangkok. Daarna kon tenslotte ook de vergunning voor het vliegen over Britsch-Indië worden verkregen. Het in werking treden zal nog door een aantal proefvluchten vooraf worden gegaan.

De Duitsche plannen zijn daarmee belangrijk nader tot het doel gekomen.

Wel is, daar het Siameesch grondgebied door een Burmeesche-Indo Chineseche corridor van China wordt gescheiden, voor de laatste etappe nog een Britsche of Fransche overvliegvergunning nodig, doch deze zal vermoedelijk, — althans indien de Eurasia daarbij weer wordt ingeschakeld, en verdere politieke complicaties buiten beschouwing gelaten — wel zonder moeilijkheden kunnen worden verkregen, om-

dat zowel de Engelsche, als de Fransche Hongkong diensten reeds van een Chineseche overvliegvergunning gebruik maken.

De Nederlandsche luchtvaart was met de afschaffing van het luchtrecht tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië (het oudste Imperiale luchtpost schema), de inzet van grooter en iets sneller materieel en het kort daarop volgende inleggen van een 3den wekelijkschen dienst, op deze internationale ontwikkeling vooruitgelopen.

Een nieuw en belangrijk aspect nam haar positie aan, toen, na lange onderhandelingen op 3 Juni 1938 door de KNILM een 2 wekelijksche doorverbinding van Batavia naar Sydney in werking kon worden gesteld. Een luchtlijn, die de afstand Europa en Australië in 8 dagen overbrugde, was daarmede onder Nederlandsche vlag, tot stand gebracht.

De door de Australische Regeering verleende concessie bleef voorloopig beperkt tot de KNILM, en behield het lokaal vervoer in Australië aan de nationale luchtvaart voor; ook het vervoer van mail in Westwaartsche richting bleef volledig voor haar gereserveerd; uiteraard vormt vooral dit laatste voorbehoud een belangrijke belemmering voor de exploitatiemogelijkheden van den dienst.

Inmiddels besliste de Nederlandsche Regeering, dat, zoodra in de daartoe noodige uitbreiding van de concessie door het Australisch Gouvernement zal zijn toegestemd, ook de K.L.M. bij de uitvoering van dit verkeer zal worden ingeschakeld, waarna onder de directie van de KNILM de dienst Batavia—Sydney door de beide Maatschappijen gezamenlijk zal worden geëxploiteerd. Voor de organisatie van het transitoverkeer werden de noodige maatregelen getroffen.

Ook in een ander opzicht beteekende de dienst op Australië een versterking van de positie van de Nederlandsche luchtvaart. Door de ongeveer tegelijkertijd door de KNILM geopende Saigonlijn en de kort daarop gevolgde doortrekking van de Fransche lijn naar Hongkong, kreeg zij bovendien een overwegend aandeel in de eerste luchtlijn tusschen Australië en Hongkong (China en Japan).

In het transitoverkeer, zal men de beteekenis van deze lijn vooral moeten zien als de voorlooper van de geographisch en verkeers-economisch aangewezen route, die van Hongkong voert over de Philippijnen, langs de Oostkust van Borneo en te Soerabaja op de Australië-lijn aansluit. In meer normale omstandigheden zal deze verbinding zich stellig ontwikkelen tot een van de voornaamste Pacific-lijnen, waarin voor de Nederlandsche luchtvaart een belangrijke taak zal zijn weggelegd.

Tarieven. Door een aantal tariefsverlagingen, vooral in het lange afstandverkeer werden tegelijkertijd de uitgebreide verkeersmogelijkheden in een veel ruimer bereik gebracht.

Het belangrijkste was de wijziging van het tarief Londen-Sydney, dat van £ 200 tot £ 160 (circa f 1440) werd teruggebracht en in omgekeerde richting op (Australische) £ 180 (niet meer dan ongeveer f 1300) werd vastgesteld. Het verschil houdt verband met den geringeren omvang van het postvervoer en de daardoor naar evenredigheid hogere passagierscapaciteit van den dienst in Westelijke richting, en tevens met de bij gelijke binnenlandsche koopkracht verschillende pariteit van het Pond Sterling en het Australisch Pond.

Het Sydney-tarief was daarmede ongeveer op het niveau van het oude Singapore-tarief (£ 156) gekomen en in Westwaartsche richting zelfs iets daar beneden gedaald. Ook dit moest dus worden verlaagd en werd gesteld op £ 130; in verband daarmede werd ook het tarief Amsterdam—Batavia van f 1350 op f 1300 teruggebracht.

Overeenkomstige verlagingen ondergingen de tarieven naar Saigon en Hongkong, terwijl nog enkele voor tusschengelegen trajecten bij de nieuwe hoofdtarieven moesten worden aangepast.

Het Nederlandsch vervoer. Onder de hierboven ge-

schetste omstandigheden heeft het vervoer op de drie wekelijksche met de DC-3 geëxploiteerde Nederlandsche diensten zich bijzonder gunstig ontwikkeld.

Voor een vergelijking der resultaten is het overgangsjaar 1937, dat 3 eerstehalfjaar exploitatievormende gende, terwijl in het eerstehalfjaar wel, in het tweede halfjaar géén toeslag voor de verzending van luchtpost meer verschuldigd was, minder geschikt. 1936, waarin een tweemaal wekelijksche DC-2 verbinding werd onderhouden, terwijl ook het in aanmerking verschuldigd was, komt het meest in aanmerking.

De ton/km productie (in 1938 7.210.000 ton/km) blijkt dan met bijna 118 pCt. te zijn gestegen, de ton/km verkoop (4.592.000 ton/km) met ruim 104 pCt. De verhoogde productie werd dus door den verkoop tot zeer nabij gevolgd.

Wel was na de afschaffing van het luchtrecht een krachtige stijging van het postvervoer vanzelfsprekend, doch de vermeerdering van het passagiersvervoer, dat met bijna 90 pCt. tot ruim 24 miljoen pass./km steeg, was bijzonder verheugend.

De zeer hooge bezetting tot Britsch-Indië maakte weigering van een groot aantal passage-aanvragen noodzakelijk; in 1939 zal dan ook een sterke behoefte aan verhoging van de capaciteiten tot Karachi of Calcutta worden gevoeld.

Toch is het duidelijk, dat hoe welkom ook, dit overwegend Engelsche verkeer niet ongevoelig kan blijven, voor verbeteringen in de eigen vliegbootdiensten.

Een zoo krachtig mogelijk stimuleren van het verkeer tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië is dan ook noodzakelijk, ook al, omdat een gelijkmatiger bezetting over de geheele route aan een economische exploitatie ten goede komt. Wel bleef dit verkeer een geleidelijke stijging vertoonen, doch het is stellig nog voor aanmerkelijke uitbreiding vatbaar. Van groote beteekenis is in dit verband de, door de snelle tocht-mogelijkheden, groeiende belangstelling voor een nieuwe regeling van het stelsel voor Europeesche verloven in Indië, waarbij het gebruikelijk verlov van 8 maanden om de 6 jaar zou worden vervangen door een 3-jaarlijksch verlov van 3 maanden.

Ook het nieuwe en niet onbelangrijke verkeer van Australië kwam aan de gelijkmatige bezetting ten goede; het stond in Oostwaartsche richting sterk onder invloed van het Duitsche emigrantenverkeer.

De afschaffing van het luchtrecht bracht een stijging van het postvervoer van bijna 120 pCt. mede. Het in werking treden van het Empire Airmail Scheme, waardoor een deel van de buitenlandsche mail, die tot dusverre door de K.L.M. werd vervoerd, naar de Britsche vliegboot-diensten afvloeide, had in het begin van het jaar een terugslag in het postvervoer tengevolge. Door een direct daarop gevolgd en vrij snel herstel, kon echter nog vóór het einde van het jaar het aan het einde van 1937 bereikte niveau juist weer worden gepasseerd.

Het is wel waarschijnlijk, dat in haar huidige omvang, de luchtpost in Oostwaartsche richting het niveau heeft bereikt, dat met de bestaande mogelijkheden ongeveer overeenkomt, zoodat verdere ontwikkeling zich slechts zeer geleidelijk zal voltrekken.

In Westwaartsche richting wordt nog een belangrijk deel van de briefpost over zee verzonden. Een verdere verlaging van het tarief, die ook in deze richting de luchtweg tot normale wijze van verzending zou maken, is echter bij het bewaren van een redelijke verhouding tusschen de verschillende posttarieven eerst mogelijk, nadat tevoren tarieven voor het verkeer binnen den Archipel zijn verlaagd, en hiervoor zijn op het oogenblik de middelen niet beschikbaar.

Het vrachtaanbod moest door de hooge bezetting grootendeels worden geweigerd; de vele mogelijkheden van dit vervoer, zullen eerst met grooter materiaal behoorlijk tot ontwikkeling kunnen worden gebracht.

Niettegenstaande de aanzienlijke uitbreiding op de andere lijnen, speciaal op de Britsche, waardoor de bestaande voorsprong van de K.L.M. tot kleinere af-

metingen werd teruggebracht, heeft de Nederlandsche luchtvaart ook in 1938 haar internationale positie in het vervoer ten volle kunnen handhaven.

Internationale samenwerking. Tusschen de Imperial Airways, Air France en de K.L.M., de drie oudste maatschappijen in het luchtverkeer, met de Verre Oosten, heeft van den aanvang af, met behoud van de zelfstandige exploitatie een zeer goede samenwerking bestaan, waarin na de opening van de Australiëdiensten ook de Quantas en de K.N.I.L.M. werden opgenomen.

In volledige vrijheid en zonder uitdrukkelijke overeenkomst werden uniforme tarieven, reductie- en agenten-commissie-regelingen tot stand gebracht.

Op periodiek plaats hebbende besprekingen worden de noodige wijzigingen en het tijdstip van inwerking-treden daarvan in gezamenlijk overleg vastgesteld. De concurrentie blijft daardoor beperkt tot de service en het gebied van den regelmaat en snelheid der diensten, terwijl aan den anderen kant het vrijwillig karakter van deze regelingen en vooral het verband tusschen tarieven van lucht- en scheepvaart, er voldoende waarborg tegen bieden, dat deze door de luchtvaart als geheel op een kunstmatig peil zouden worden gehandhaafd. In 1938 is dit trouwens wel gebleken.

In de — overigens beperkte — onderlinge inwisselbaarheid der door de 3 maatschappijen afgegeven passagebiljetten, komt de samenwerking eveneens tot uiting. Geleidelijk is deze samenwerking uitgegroeid tot een factor van groote beteekenis en heeft zij ook, al ontbreekt een uitdrukkelijke overeenkomst, volledig het karakter van een „Air-Conference” aangenomen.

In aangelegenheden van gemeenschappelijk belang, werd ook met de Deutsche Luft Hansa, die echter tot voor kort in het periodiek overleg tusschen de maatschappijen nog niet was opgenomen, geregeld maatschappijhoud. Aan het eind van 1938 trad zij tot deze geregelde bijeenkomsten toe en met haar ook de Italiaansche Ala Littoria, en de Poolsche Polskie Linje Lotnicze; de beide laatste in verband met beider diensten over de Middellandsche Zee (resp. naar Haifa en Lydda), waarvan de doortrekking naar Bagdad zeer binnenkort zal plaats hebben, terwijl van de Italiaansche luchtvaart stellig nog verder reikende plannen te verwachten zijn.

Zoo zal wellicht ook in de toekomst de algemeene samenwerking een belangrijk element in de verdere ontwikkeling kunnen zijn. Een zekerheid is dit echter niet; het zal slechts mogelijk zijn, als elk van de maatschappijen erin slaagt t.o.v. de andere een redelijke positie te handhaven.

In een bijzondere overeenkomst tusschen K.L.M. en Air France, werd de samenwerking in het vervoer tusschen Frankrijk, Syrië en Indo-China nader geregeld; daartegenover werd aan de K.L.M., bij haar landingen te Marseille, het opnemen en uitlaten van lading toegestaan, wat tot dusverre verboden was, terwijl met deze regeling tevens de voornaamste bezwaren, die tegen het verleenen van toestemming aan de KNILM voor haar Batavia-Singapore-Saigon lijn bestonden, werden ondervangen.

Als het ware een verlengstuk op de hierboven genoemde Air Conference, vormde een in November 1938 tusschen de Nederlandsche, Engelsche en Fransche Posterijen getroffen regeling. Daarbij werd een uniform tarief vastgesteld, voor het belasting van andere postadministraties, voor het vervoer van de haren afkomstige mail, met de Nederlandsche, Engelsche en Fransche diensten. Tot dusverre hadden hier aanzienlijke tariefsverschillen bestaan. Dit besluit kan de eerste stap zijn naar een vrijer régime in het postvervoer, over de intercontinentale lijnen. Van het huidige stelsel, waarbij vaak — ongeacht tijdverlies of door de afzenders uitdrukkelijk vermelde wenschen — de mail voor het eerstvolgend toestel van de nationale maatschappij wordt vastgehouden, zal men moeten komen tot een volledige vrijheid voor den afzender in de keuze van de verzendwijze van zijn brieven. Wan-

neer tegelijkertijd voor de verzending van post tus-schen Moederland en Koloniën, tusschen de Domi-nions onderling, enz. met een andere, dan de nationa-le maatschappij een — desnoods hoog — luchtrecht wordt geheven, kan dit stelsel worden verwezenlijkt, zonder dat daardoor het vervoer van de Imperiale post, als voornaamste financiële grondslag der nationa-le maatschappijen, behoeft te worden aangetast. Voor het overige zal een wederkerige vrijheid waar-schijnlijk aan de luchtvaartmaatschappijen al evenzeer als aan het publiek ten goede komen.

Slotsom.

Onder de huidige politieke omstandigheden rond den Pacific is elke toekomstvoorspelling gewaagd. Als vaststaand mag men echter aannemen, dat het ver-keer op China en Japan aan den vooravond van een grootsche ontwikkeling staat. Door de Japansche blokade genoodzaakt voor zijn verbindingen over Rus-land en in Zuidwestelijke richting over Burma en Indië naar den Indischen Oceaan een uitweg te zoe-ken, werkt China met koortsachtige haast aan de uit-breiding van het dieper in het land gelegen verkeers-apparaat. De zoo juist geopende autoweg van Yun-nanfoe naar Burma, die Rangoon tot een belangrijke Chinesee aanvoerhaven maakte, is daarvan een on-derdeel. De aansluiting van het Chinesee spoorweg-net aan de Noordelijke spoorweglijn in Burma is in voorbereiding. Ook de luchtvaart krijgt hierdoor nieu-we kansen, de aanleg van vliegvelden vordert snel.

Slechts enkele weken geleden werd de tusschen het Chinesee Gouvernement en de Imperial Air-ways gesloten overeenkomst bekend, waarbij aan deze maatschappij werd opgedragen zoo snel mogelijk een luchtverbinding tusschen Rangoon en Yunnanfoe, eventueel door te trekken naar Hongkong, in werking te stellen, en uit berichten van nog recenter datum blijkt, dat van Chinesee zijde hieraan zou worden deelgenomen door de China National Aviation Cor-poration, eveneens een gemengde maatschappij, over-eenkomstig de Eurasia, door de Pan American Air-ways opgericht voor de verankering van haar positie aan het Westelijke einde van haar Trans-Pacific lijn (San Francisco—Hongkong). Door middel van deze maatschappij zal de invloed van de Amerikaansche luchtvaart zich ook zelfs in het verkeer tusschen Europa en het Verre Oosten gaan uitstrekken.

Ten opzichte van de tot dusver gevolgde routes is deze rechtstreeksche verbinding, waarop Siameesche noch Fransche souveriniteitsrechten verder van in-vloed zijn, een groote verbetering. Toch zal ook dit niet de route zijn, waarlangs de verbinding naar China en Japan zich zal stabiliseeren. Uiteindelijk zal te Calcutta de „junction” worden gelegd, van waaruit over Mandalay in Noord-Burma, in vrijwel rechte lijn het verkeer naar Yunnanfoe en Hongkong af zal takken (zie Figuur 3; doordat de verhoudingen van het zeer groote gebied in het overzichtskaartje niet op de juiste schaal konden worden overgebracht, maakt deze verbinding een sterk gebogen indruk, in werkelijkheid is het een vrijwel rechte lijn; ook is de verbinding Rangoon—Yunnanfoe—Hongkong aan-zienlijk korter dan de route over Bangkok).

In de komende jaren is een zeer verhoogde, inter-nationale activiteit in het verkeer op China en Japan te verwachten.

De dienst op Australië draagt duidelijk het stempel van een vitale verbinding in de Britsche Impériale verhoudingen en is als zoodanig een belangrijk element in de samenwerking tusschen de Nederlandsche en Britsche luchtvaart. De nieuwe ver-binding naar China en Japan zal echter een veel internationaler karakter dragen en daardoor uit een luchtvaartpolitiek oogpunt van een veel ruimer be-teekenis zijn. De positie, die een bepaalde maatschap-pij in dit verkeer zal kunnen vererven, zal een krachtige weerslag hebben op de plaats die zij in het wereld-luchtverkeer zal kunnen innemen.

De beteekenis van Hongkong, reeds thans het cen-trum, waar de Engelsche, Fransche, Duitsch-Chinees-che en Amerikaansche luchtvaartbelangen elkander raken, zal nog verder toenemen.

Voor de Nederlandsche luchtvaart kan men hieruit twee gevolgtrekkingen maken. De eerste is, dat, wan-neer zij in den een of anderen vorm haar invloed ook tot dit verkeer zou kunnen uitbreiden, haar algemeene positie op den duur aanzienlijk zou worden verster-igd. De tweede is, dat met de doortrekking van de Borneo-lijn van de K.N.I.L.M. naar Manilla en Hong-kong een groot Nederlandsch luchtvaartbelang zou worden gediend.

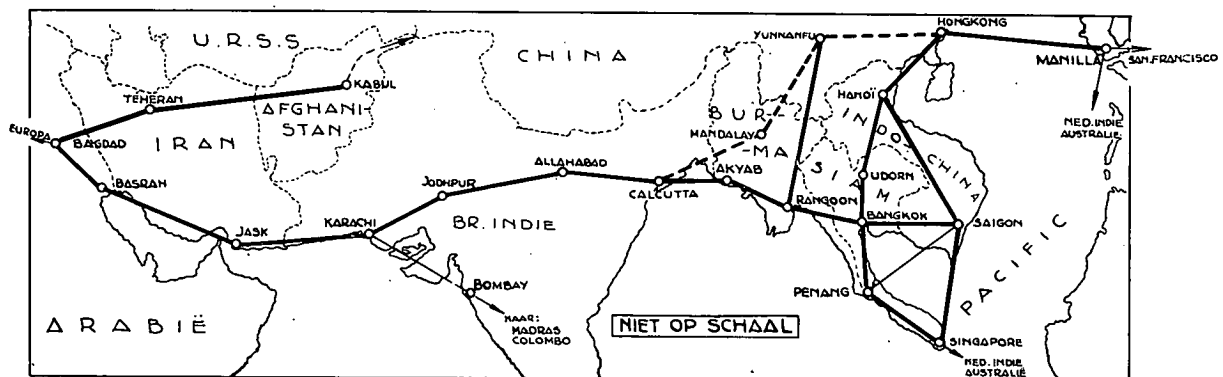
Voor het verkeer op Nederlandsch-Indië en Australië zijn de vooruitzichten gunstig. Aan het einde van 1938 bereikte dit verkeer reeds bijna het peil, waarop de exploitatie met grooter, viermotorig materieel, waarmede dag en nacht zou kunnen worden doorge-vlogen, gerechtvaardigd is, en dit peil zal binnenkort stellig worden gepasseerd. Het nieuwe schema, waar-bij de reisduur tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië tot 2½ dag zal worden teruggebracht, zal een nieuwe en krachtige stimulans aan het vervoer van post, zoowel als van passagiers geven.

Bij een zoo korten overtochtsduur zal een wijziging in het geldende verlofsstelsel zich in een verneld tempo voltrekken; deels in verband met de besparin-gen in personeelsreserves, die daarmede zouden kun-nen worden bereikt, en deels ook als een sociale her-vorming in de arbeidsvoorwaarden van het Euro-peesche personeel in Nederlandsch-Indië.

Reeds thans laat zich dan ook voorspellen, dat dit nieuwe schema, waarvan de invoering in verband met de luchtvaartpositie van Nederland op de grootste in-tercontinentale route wenschelijk is, daarnaast ook commercieel en economisch ten volle gerechtvaardigd zal zijn. Met dit stelsel zal de Nederlandsche lucht-vaart haar plaats in dit verkeer voor geruimen tijd bevestigd hebben.

Men mag bovendien hopen, dat bij een zoo snelle verbinding, die zich tevens tot Australië zal uitstrek-ken, ook postvervoer in Westwaartsche richting, zij het ook tegen een verhoogd luchtrecht, zal kunnen worden verkregen. Tegelijkertijd zou dus met dit schema de exploitatie van de Australiëlijn op een veel hechter basis worden gebracht.

O. W. S. JOSEPHUS JITTA.

BOUWSPAARKASSEN.

Enkele jaren geleden schreef Mr. Dr. A. A. van Rhijn in dit blad een artikel over het onderwerp „Bouwspaarkassen”¹⁾, waarin hij een overzicht gaf van het ontstaan dezer instellingen in Duitsland en de Angelsaksische landen, en in het bijzonder de aandacht vestigde op de menigvuldige bezwaren, die aan het destijds in Duitsland veel opgang makende collectieve spaarsysteem eigen zijn. Het artikel eindigde met de opmerking, dat de bouwspaarkassen, die in verschillende andere landen tot een zoo grooten bloei kwamen, in Nederland geen gunstigen voedingsbodem schijnen te hebben gevonden.

In de weinige jaren, die sedert zijn verlopen, heeft op het terrein van het bouwspaarkaswezen een groote verandering plaats gehad. En onder de landen, die op het in September 1938 te Zürich en Luzern gehouden 6e Internationale Bouwspaarkassencongres door een meer of minder sterke delegatie vertegenwoordigd waren, bevond zich ook Nederland.

Ook hier te lande hebben de bouwspaarkassen sedert vijf, zes jaren wortel geschoten. Het aantal kassen, dat in dien tijd in Nederland is opgericht, nadert of overschrijdt reeds de dertig. Het overgrote deel hiervan is intusschen reeds weer geliquideerd, al dan niet met schade voor hen, die lichtvaardig hun spaarpenningen hadden gestort. Het aantal thans bestaande bonafide bouwspaarkassen is vermoedelijk niet meer dan vier of vijf, waarbij dan nog zelfs zeer kleine zijn meegerekend.

Uit dit alles blijkt reeds, dat wij hier met een verschijnsel te doen hebben, waaraan in het belang van de spaarenden aandacht behoort te worden geschonken.

Hierbij moet vooropgesteld worden, dat aan het bouwsparen wel een zeer sympathieke gedachte ten grondslag ligt. Het devies, dat op het Internationale Congres te Salzburg in 1935 is aangenomen: „ieder sparend gezin een eigen woning” weerspiegelt een ideaal, dat zoowel voor de volkshuisvesting als voor de economische weerbaarheid van ons volk van groote beteekenis is.

De opzet van de bouwspaarkassen, zoowel in Duitsland als in Engeland, is dat een hypotheek behoort te worden afgelost en dat een volk het meest gebaat is bij een schuldvrij bezit. Als zoodanig hebben zij een belangrijke beteekenis, doordat zij de bevolking bepalen bij het groote belang van het onbezwaard bezit van een eigen woning, welke in tijden van economische moeilijkheden een krachtige steun kan zijn in den strijd om het bestaan.

Uit een oogpunt van volkshuisvesting ligt de beteekenis van het bouwsparen bovendien in de bevordering van het eengezinshuis, dat ondanks alle propaganda voor andere bebouwingswijzen, die zeker hun kwaliteiten hebben, voor het grootste deel van ons volk de meest gewenschte huisvesting is.

Het Deutsche stelsel.

De bouwspaarkassen in Duitsland zijn geboren uit den nood van den na-oorlogschen crisistijd, toen kapitalen door de inflatie verloren gingen en het land door een ernstigen woningnood werd geteisterd. In dien tijd is min of meer toevallig de gedachte gegroeid van het samenvoegen van de spaarpenningen van vrienden en bekenden om door zoogenaamd collectief sparen den grondslag te leggen voor een niet voor inflatie vatbaar eigen bezit.

Het zuiver collectieve bouwsparen werkt in het kort als volgt: Wanneer 100 personen in het bezit willen komen van een eigen woning, welke f 4000 kost, en zij kunnen ieder f 10 per maand ter zijde leggen, dan zou het 33½ jaar duren, voordat ieder het volle bedrag heeft bijeengespaard. Indien zij zich echter aaneensluiten en hun spaargelden in een gezamenlijke kas deponeren, dan is na één jaar f 12.000

bijeen, zoodat reeds drie personen aan het benodigde bouwkapitaal kunnen worden geholpen.

Deze drie personen hebben dan elk slechts f 120 uit eigen middelen betaald; het overige komt uit de gemeenschappelijke kas. Gaan allen op dezelfde wijze voort, dan kan aan het einde van ieder jaar aan drie personen een voorschot worden verstrekt, zoodat de laatste na 33½ jaar wordt geholpen. Hij heeft dus even lang moeten wachten als wanneer hij individueel had gespaard. Alle anderen zijn eerder geholpen. Het collectieve sparen steunt dus hierop, dat een groot aantal spaarders door het samenvoegen der spaargelden voordeel geniet, terwijl de laatsten, aan wie het systeem geen voordeel biedt, daarvan toch geen na-deelen ondervinden.

De collectieve gedachte heeft in Duitsland en in tal van andere landen van het vasteland van Europa, waar het Duitsche voorbeeld is gevolgd, steeds op den voorgrond gestaan. De spaarders, die hun gelden aan de spaarkas toevertrouwen, en de gegadigden voor een eigen woning, die door een hypotheek van de spaarkas in het bezit daarvan worden gesteld, zijn altijd dezelfde personen. De kas kan dan ook geen andere spaarders aannemen dan dezulken, die ermede tevreden zijn, dat zij eerst na verloop van een zekeren wachttijd, die een aantal jaren duurt, in het genot van een voorschot worden gesteld.

Het Engelsche stelsel.

De Engelsche en Amerikaansche building-societies staan op geheel andere basis. Over het algemeen hebben deze het karakter van een gecombineerde spaarbank en hypotheekbank. Eenerzijds trekken zij door het vertrouwen, dat zij genieten, spaargelden van personen aan, die geen behoefte hebben aan een eigen woning, doch eenvoudig hun spaargelden deponeren en deze bij gelegenheid weer opvragen. Van deze gelden verstrekt de kas hypotheeken voor eigen woningen, welke door de ruim beschikbare spaargelden terstond bij aanvraag kunnen worden verstrekt. Het verschil met een gewone hypotheekbank ligt in het hogere percentage (75 tot 90 pCt.), dat als hypotheek wordt verstrekt, en de maandelijksche aflossing, die voortgezet wordt, totdat het huis schuldvrij is geworden.

De voornaamste kenmerken.

De eerste Deutsche kassen hebben het rentelooze stelsel gekozen om zich vrij te maken van de destijds ontwrichte kapitaalmarkt. Zij konden dit doen, omdat zij deze markt niet noodig hadden. Voorschotten voor den bouw van woningen werden verstrekt uit de spaargelden, zoover deze reikten. De bedrijfskosten werden eveneens daaruit betaald. Een rentemarge toch, waaruit anders dergelijke kosten plagen te worden betaald, was niet aanwezig.

Het collectieve spaarsysteem gaat gepaard met een wachttijd. Wijl de voorschotten worden verstrekt door het samenvoegen van de stortingen van een groot aantal spaarders, is het noodzakelijk, dat steeds nieuwe spaarders toetreden om het stelsel op gang te houden. Maar ook dan nog moet iedere nieuw-toegetredene een zekeren tijd wachten.

In den begintijd hebben vele spaarkassen een groots opgezette reclame gevoerd om de spaarders te lokken. Door den stijgenden toeloop kon aan de eerste spaarders spoedig een voorschot worden toegekend en viel de aandacht niet op den wachttijd. Spoedig echter werd dit anders.

Sommige kassen hebben een sneeuwbalstelsel bevorderd, dat echter na eenigen tijd ineens stortte. Andere hebben een meer voorzichtig beleid gevoerd en zich gebaseerd op een constante productie van nieuwe spaarinschrijvingen. Daarbij is het echter onvermijdelijk, dat de wachttijd langer wordt dan vele spaarders hebben verwacht.

Wordt de wachttijd zoo lang, dat zij de spaarders gaat afschrikken, en begint dientengevolge de jaar-

¹⁾ Zie E.-S.B. van 15 Juni 1932, blz. 469/470.

lijksche toetreding van nieuwe spaarders af te nemen, dan is het onvermijdelijk gevolg, dat de wachttijd nog weer langer wordt en dat men in een vicieuze cirkel terechtkomt. Voorzichtigheid is hier dus geboden.

Van grooten invloed is hier intusschen de wijze, waarop het stelsel wordt gepropageerd. Geeft men, zooals wel is voorgekomen, een veel te optimistische voorstelling van den wachttijd, dan treedt spoedig teleurstelling op en moet men rekenen op stagnatie in de toetreding. Bij een meer regelmatig beleid zonder overdreven voorstellingen aan de spaarders, is het minder moeilijk een stabielen toestand met een gelijkblijvend wachttijd te bereiken.

De verdere ontwikkeling in Duitschland.

Welbeschouwd is een collectieve, renteloze bouwspaarikas slechts denkbaar als een onderlinge instelling van personen, die door vriendschapsbanden verbonden zijn. De naam „Gemeinschaft der Freunde” voor de eerste bouwspaarikas te Wüstenrot is in dit opzicht symbolisch. In de tegenwoordige economische orde is een dergelijk stelsel, dat zich van de kapitaalmarkt afsluit, feitelijk een vreemd element. Alleen een kas, die op de normale renteverhoudingen gebaseerd is, kan zich ook in moeilijke tijden handhaven, omdat zij steeds de mogelijkheid heeft, op de vrije markt geld op te nemen en daardoor ten aanzien van den wachttijd regelen op te treden.

De meeste Deutsche spaarkassen zijn dan ook vroeg of laat van het collectieve, renteloze stelsel teruggekomen. De „Gemeinschaft der Freunde” te Salzburg — destijds de Oostenrijksche vertakking van de oude kas van Wüstenrot — ging er reeds in 1931 toe over, gelden van derden, „Fremdgeld” of zooals men bij deze kas pleegt te zeggen „Freundgeld”, in de kas op te nemen. Men heeft daar zelfs als ideaal gesteld, dat iedere bouwspaariker een gewone spaariker als vriend en helper naast zich zal hebben.

Andere Deutsche bouwspaarikassen hebben getracht den wachttijd te verkorten, door aan de spaarders toe te staan, op hun huis een eerste hypotheek tot het gebruikelijke percentage te nemen. Het voorschot van de spaarikas kon dan beperkt blijven tot een tweede hypotheek, waardoor het bedrag aanmerkelijk lager werd en de wachttijd korter.

Dit stelsel is bij de autoriteiten bijzonder in den smaak gevallen. In de „Reformrichtlinien” van het „Reichswirtschaftsministerium” van 11 April 1938 is het daarom voor alle bouwspaarikassen verplicht gesteld. Overwogen wordt daarin, dat door andere bestaande instellingen, met name hypotheekbanken, verzekeringsmaatschappijen, spaarkassen e.d. op voldoende wijze in de behoefte aan eerste hypotheeken wordt voorzien, zoodat het onraadzaam wordt geacht, dat ook de bouwspaarikassen zich op dit gebied zouden bewegen. Om deze reden is de werkzaamheid der bouwspaarikassen beperkt tot het verstrekken van tweede hypotheeken.

Ook het renteloze systeem is met één slag afgeschaft. Aan de kassen is de verplichting opgelegd, voor de spaarinlagen rente te vergoeden, terwijl de bedrijfskosten behalve uit toetredings-, toewijzings- en opzeggingspremies, uit de rentemarge tusschen de verleende voorschotten en de ontvangen spaargelden moeten worden bestreden. Tengevolge van dezen maatregel moet voor de te verlenen voorschotten onder tweede hypotheecair verband de gebruikelijke rente worden betaald.

Door deze regeling worden de te verlenen voorschotten tot 40 pCt. van het contractbedrag teruggebracht. Als vanzelfsprekend worden hierdoor de wachttijden aanmerkelijk verkort.

Het ideaal van een onbelast eigen huis gaat hiermede echter verloren. De spaariker wordt wel op een gemakkelijker wijze in staat gesteld, in het bezit van een eigen huis te geraken. Tot een onbezwaard bezit komt hij echter niet. Uit een oogpunt van de bevor-

dering van de economische weerbaarheid van het volk heeft deze nieuwe Deutsche wetgeving het bouwsparen van een groot deel van zijn aantrekkelijkheid beroofd.

Ontwikkeling in Zwitserland.

In Zwitserland hebben de bouwspaarikassen ongeveer 10 jaar geleden hun intrede gedaan. In dit land heeft de gedachte een fabelachtige verbreiding gevonden, welke voornamelijk is toe te schrijven aan een groots opgezette propaganda, die in de keuze der middelen niet al te kieskeurig was.

De kwestie van de wachttijden werd volkomen en bagatelle behandeld. Er waren zelfs kassen, die een wachttijd van niet meer dan 2 jaar in het vooruitzicht stelden. Hierdoor ontstond een enorme toevloed van spaarders, tengevolge waarvan de wachttijden ook inderdaad bijzonder kort werden.

In 1931 werden contracten afgesloten voor 10 miljoen Franken; in 1932 voor 30 miljoen, in 1933 voor 80 miljoen en in 1934 voor 200 miljoen. Het aantal bouwspaarikassen bedroeg toen reeds meer dan 20. Deze ontwikkeling moest tot een ernstige debacle leiden.

De Zwitsersche regeering heeft ingegrepen, doch feitelijk te laat. Wel heeft dit ingrijpen ertoe geleid, dat de excessen zijn afgesneden en de verwildering heeft plaats gemaakt voor een rustigen groei, maar algemeen is men toch van oordeel, dat bij vroeger ingrijpen veel teleurstellingen en moeilijkheden zouden zijn voorkomen.

Bij Bondsbesluit van 29 September 1934 is aan den Bondsraad o.m. de bevoegdheid toegekend het bedrijf van de bouwspaarikassen aan een vergunning te onderwerpen, een staatstoezicht in te stellen en voorschriften te geven betreffende de bedrijfsvoering. Deze voorschriften zijn opgenomen in de „Verordnung über die Kreditkassen mit Wartezeit”, welke is vastgesteld bij besluit van den Bondsraad van 5 Februari 1935 en in werking getreden op 15 Februari d.a.v.

In het referaat van den chef van het „Eidgenössische Aufsichtsamt”, Dr. W. Grütter, tijdens het laatste congres te Luzern gehouden, zijn verschillende gegevens over de werking van het Zwitsersche staatstoezicht te vinden. Dit toezicht strekt zich uit over de geheele bedrijfsvoering, die aan wettelijke regelen is gebonden. Van rijkswege worden exploitatieschema's en modelbalansen verstrekt. Zelfs het propagandamateriaal is aan goedkeuring onderworpen, niet alleen om onware voorspiegelingen te voorkomen, maar ook om te waarborgen, dat alle toetredende spaarders voldoende op de hoogte zijn van de verplichtingen, welke zij aangaan.

De Zwitsersche regeering toch stelt zich terecht op het standpunt, dat de bouwspaariker zelf de verantwoordelijkheid voor zijn daden moet dragen. De staat kan die niet van hem overnemen. Deze kan niet anders doen dan regelen optreden, waar de vrijheid van het bedrijf tot benadeeling van de staatsburgers kan leiden en hun teleurstellingen kan brengen, die zij zelf onmogelijk kunnen voorzien.

Het aantal bouwspaarikassen in Zwitserland is sedert de instelling van het staatstoezicht tot 5 verminderd. Dit zijn de meest kapitaalcrachtige kassen, die geleidelijk de niet levensvatbare in zich hebben opgenomen.

Het bedrag der afgesloten contracten bedroeg in 1935 slechts 37 miljoen Frank, terwijl het in 1936 terugliep tot 8.2 miljoen en in 1937 tot 3.2 miljoen. In 1938 trad weer een stijging in.

De ervaring heeft wel geleerd, dat de controle aanvankelijk ernstig remmend op het bedrijf heeft gewerkt, doch dat daardoor veel ongezone toestanden zijn verwijderd, waardoor het bedrijf op een gezonde basis is gesteld. Dit is zoowel in het belang van het sparend publiek als van een rustige ontwikkeling der kassen gebleken.

AANTEEKENINGEN.

Het financieel beleid in Nederlandsch-Oost-Indië.

In de Memorie van Antwoord, uitgebracht door den Minister van Koloniën op het Voorloopig Verslag van de Afdelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal wordt door genoemden bewindsman het volgende opgemerkt ¹⁾:

Voor de door zeer vele leden geuite waardeering voor het overzicht van den financieelen toestand in de Memorie van Toelichting is de ondergeteekende ten zeerste erkentelijk.

In het betoog der leden, die den budgetairen toestand weinig rooskleurig noemden en ernstig bezwaar inbrachten tegen de in Nederlandsch-Indië gevolgde financieele politiek, mist de ondergeteekende een antwoord op de vraag, of de Regeering een andere politiek had kunnen voeren, geplaatst als zij zich zag voor de overmacht der in de Memorie van Toelichting uitvoerig geschetste omstandigheden — door deze leden met stilzwijgen voorbijgegaan —, welke elk op zichzelf en in vereeniging met elkaar een sterke opvoering van de uitgaven teweeg moesten brengen. Zonder die omstandigheden, waaronder de urgente versterking van het defensieapparaat de voornaamste plaats inneemt, zou de Regeering er ongetwijfeld in geslaagd zijn de uitgaven binnen de middelen te houden. Gelijk een eenvoudige berekening met behulp van het staatje op blz. 4 onderaan van de Memorie van Toelichting ²⁾ leert, zou de gewone dienst sluitend geweest zijn, indien het accres der defensieuitgaven sedert 1936 gelijken tred gehouden had met dat van de uitgaven voor de burgerlijke diensten.

Een eenzijdige waarneming van het verloop van begrotingscijfers, als waartoe de evenbedoelde leden zich bepaalden, kan niet een juist indruk verschaffen van het in Indië gevoerd financieel beleid, waarvoor de Minister ten volle de verantwoordelijkheid aanvaardt. Hun indruk, dat de Regeering alleen op papier een solide politiek wenscht te voeren, doch in haar daden daarmede in tegenspraak is, doet dan ook bepaaldelijk onrecht aan het onvermoeid streven van de Indische Regeering om in haar worsteling met de ongunst der tijdsomstandigheden de budgetaire belangen zoo goed mogelijk te beschermen, zonder tekort te doen aan de zich met onweerstaanbare kracht opdringende eischen en behoeften, die de handhaving en veiligstelling van den Staat onder de dreigingen van het oogenblik aan haar stellen.

Wat overigens het verloop van het dienstjaar 1938 betreft, kan de Minister mededeelen, dat blijkens de hiervolgens vermelde, onlangs te zijner kennis gekomen laatste gegevens, het vermoedelijk tekort op den gewonnen dienst niet onbelangrijk lager zal zijn dan de raming van f 33.5 miljoen.

Ten aanzien van de overschrijding van de raming der gewone uitgaven valt op te merken, dat deze grootendeels is toe te schrijven aan den tegenvaller op den algemeenen reservepost van f 15 miljoen ter opvang van de gevolgen der salarisherziening, van het vervallen van de pensioenkorting en van de prijsstijging van materialen. De misrekening in de raming van de kosten der nieuwe salarisregeling, welke volgens de laatste gegevens op rond vijf miljoen kan worden gesteld, blijkt hoofdzakelijk te schuilen in een te lage schatting van de kosten der zgn. „bijregelingen”, d.z. die betreffende de regionale toelagen en de kindertoelagen, voor de berekening van welke kosten, wegens het ontbreken van een behoorlijke ambtenarenstatistiek, van ontoereikende en gebrekkige gegevens moest worden gebruik gemaakt.

¹⁾ Kamerstukken zitting 1938—1939; No. 4/169; blz. 13 e.v.

2)	1936	1937	1938 (verw.)	1939	Stijging 1936 op 1939 in pCt.
Civiele Departementen	124,6	135,5	161,1	170	36
Oorlog en Marine	56,5	62,2	97,4	98,5	74
Pensioenen, verlofsbe- zoldigingen, overtochts- kosten	55,9	55,2	64,8	63,8	14
Rente en aflossing	48,8	79,7	54,3	49,6	1,6
Diversen	5,8	6	5,6	5,1	—
	291,6	338,6	383,2	387	32,7
Ontvangsten	275,3	365,3	361,7	365,3	32,6
Saldo { nadeelig	16,3	—	21,5	21,7	
{ voordeelig ..	—	26,7	—	—	

	In f 1000	
	Raming	Uitkomsten vol- gens December- verwachting
<i>Gewone Dienst</i>		
Uitgaven	f 536,554	f 549,279
Ontvangsten	„ 503,055	„ 534,954
Tekort	f 33,499	f 14,325
Uitgaven	f 104,586	f 115,539
Ontvangsten	„ 52,101	„ 46,596
Tekort	f 52,485	f 68,943 ¹⁾
Tekort geheele dienst ..	f 85,985	f 83,268

¹⁾ De stijging van dit tekort is grootendeels toe te schrijven aan het wegvallen van de op f 11.5 miljoen geraamde bate wegens winstreserveering bij het Bankatmbedrijf, waarvoor een uitgaaf van f 0.5 miljoen als uitkeering aan den gewonnen dienst ten laste van de winstreserve in de plaats is gekomen.

Wat de pensioenfinanciering aangaat moge worden opgemerkt, dat het niet de Regeering is, die de stopzetting van de stortingen in de pensioenfondsen laat voortbestaan, maar dat de wet zelve voor die stopzetting een termijn heeft bepaald, welke eerst eind 1942 afloopt. In afwachting van de beslissing, welke tegen dien tijd genomen zal moeten worden inzake de al dan niet hervatting van het kapitaaldekkingstelsel, acht de Minister het praematuur zich te verdiepen in de vraag, welke richting het advies van de voor de Nederlandsche fondsen aangekondigde Staatscommissie dienaangaande zal aangeven. Uiteindelijk zal deze aangelegenheid voor Nederlandsch-Indië afzonderlijk beslist moeten worden met inachtneming van de budgetaire mogelijkheden en vooruitzichten, zooals deze zich t.z.t. zullen voordoen. Bepaalde illusies koestert de Minister daaromtrent geenszins. Slechts meent hij zijn ten vorigen jare in de vergadering van 1 Maart (*Handelingen* 1937—1938 blz. 1254) toegelichte meening te mogen handhaven, dat terugkeer tot een al dan niet gemitigeerd kapitaaldekkingstelsel belangrijk minder offers van de schatkist zal blijken te vergen dan het vroeger genoemd cijfer van f 30 miljoen.

Alle omstandigheden in aanmerking genomen, daarbij ook gelet op het in vergelijking met de ernstigste crisisjaren niet onbevredigend peil der middelen, kan de Minister geen termen vinden voor de door sommigen van de hooger bedoelde leden bepleite wederinvoering van de alleen voor een noodtoestand van de Indische financiën door den wetgever aanvaarde pensioenkorting.

De beschouwingen van vele andere leden, die daarbij blijk gaven een open oog te hebben voor de omstandigheden, welke de Regeering dwongen te berusten in een niet sluitende begrooing, waarin bovendien nog eenige zwakke plekken verscholen liggen, heeft de Minister grootendeels met instemming gevolgd.

Dat de schuldpositie te somber door hem zou zijn voorgesteld, kan hij dezen leden echter bezwaarlijk toegeven. Het schijnt hem toch niet juist, de betekenis van 's Lands huishouding van het hooge cijfer der openbare schuld te verkleinen door daarop in mindering te brengen de waarde van openbare werken en wegen, welke als regel uit den gewonnen dienst zijn en ook behooren te worden bekostigd, omdat zij geen direct geldelijk rendement opleveren en ook overigens een niet of moeilijk te realiseren waarde vertegenwoordigen. In ieder geval zal, anders dan bij het in de bedrijven vastgelegd deel der schulden, de rente en aflossing van de in openbare werken vastgelegde kapitalen, welke niet uit de gewone middelen konden worden afgezonderd, ten volle door den gewonnen dienst moeten worden opgebracht en in dit verband gezien moet de Minister het met de eerder aan het woord zijnde leden als een ernstig feit blijven beschouwen, dat de schuld voor niet minder dan f 550 miljoen veroorzaakt is door tekorten op den gewonnen dienst, d.i. voor onrendabele en meerendeels onproductieve uitgaven heeft gediend. Mede als gevolg hiervan moet van de f 77.5 miljoen bedragende uitgaven voor rente en aflossing belangrijk meer dan de helft (49.6 miljoen) uit de gewone middelen worden opgebracht, hetgeen hierop neerkomt, dat 14 pCt. van het middenbudget moet worden afgezonderd voor het nakomen van schuldverplichtingen, welke voor een belangrijk deel aangegaan zijn voor de bestrijding van consumptieve uitgaven.

Een en ander neemt intusschen niet weg, dat ook de Minister het voor het inzicht in den budgetairen toestand nuttig zou achten te kunnen beschikken over een regel-

matig bijgehouden balans van schulden en bezittingen. Hij heeft dan ook gaarne gevolgd gegeven van een uitnodiging vanwege den Volkenbond tot medewerking aan een enquête naar den vermogenstoestand van verschillende landen en en van de daarbinnen gelegen zelfstandige gemeenschappen en openbare instellingen. Met de resultaten van het op zijn verzoek in Indië ingesteld onderzoek naar de mogelijkheid, zulke balansen over verschillende jaren op te stellen, zal hij de Kamer te zijner tijd gaarne in kennis stellen.

In antwoord op de vraag, hoe de globale berekening heeft plaats gehad, op grond waarvan in de Memorie van Toelichting kon worden geconcludeerd, dat door de thans toegepaste aflossing de juiste verhouding tusschen die aflossing en de waardevermindering van de uit de leeningen bekostigde kapitaalgoederen van het land practisch weder is hersteld, moge worden medegedeeld, dat de waardevermindering van de bedrijven onder de Indische Bedrijvenwet aan de hand van de voor die bedrijven algemeen geldende afschrijvingspercentages nauwkeurig kon worden vastgesteld. Eenzelfde methode was mogelijk voor het grootste, nog niet in de Bedrijvenwet ingepaste landsbedrijf, dat der Staatsspoorwegen, aangezien de berekeningen ten behoeve van de toepassing van genoemde wet op dat bedrijf reeds grootendeels waren uitgevoerd. Voor de resterende „niet-I.B.W. bedrijven”, zomede voor de overige kapitaalsuitgaven moest met een meer globale schatting worden volstaan. Hiervoor werd de waardevermindering aangenomen op $2\frac{1}{2}$ pCt. van de voor de betrokken objecten gedurende 40 jaren gedane kapitaalsuitgaven.

Inderdaad ligt de hoofdoorzaak van den moeilijken financieelen toestand in de stijging van de uitgaven welke — hoezeer grootendeels onvermijdelijk — niettemin een factor vormt, die voor de naaste toekomst de grootste zorg vereischt, vooral ook met het oog op de nog steeds toenemende inkomsten op het gebied der weermacht.

In tegenstelling met de leden, die in dit verband de verdeling der defensiekosten over de deelen van het Koninkrijk ter sprake brachten, meent de Minister in dit vraagstuk meer een financieel dan een politiek probleem te moeten zien. Dat de verdeling, zooals zij thans geregeld is, te ongunstig zou zijn voor Indië, acht hij bepaaldelijk onjuist.

Evenmin kan hij de opvatting dezer leden tot de zijne maken, dat de Europeesche bezetting van het bestuursapparaat niet kan worden gehandhaafd. Hij acht het eenvoudig ondenkbaar, dat het verdwijnen van de Europeesche leiding bevorderlijk zou kunnen zijn aan de sociale en economische verheffing van de bevolking. Dit neemt intusschen niet weg, dat hij een warm voorstander is van het reeds sinds vele jaren in gang zijnd proces der zgn. „verinheemsching” van het ambtenaren-corps, mits opgevat in dien zin, dat bekwame en geschikte inheemsche krachten ruimen toegang behooren te hebben tot alle functies, die niet om bijzondere redenen voor Nederlanders dienen te blijven gereserveerd.

De door verscheidene leden op blz. 17 (onderaan) van het Voorloopig Verslag en door eenige leden aan het slot van paragraaf 4 uitgeoefende critiek op de verdeling van den druk der belastingen vindt hierna beantwoording bij de opmerkingen betreffende het wetsontwerp, gedrukt onder No. 4 (Departement van Financiën).

Voor het overige geven de beschouwingen van deze beide groepen van leden, waarbij vooral de aandacht trekt de sterk eenzijdige en de werkelijkheid geweld aandoende karakteristiek, door de laatstbedoelde leden van de financieele politiek gegeven, den Minister slechts aanleiding tot een kort verweer.

In de eerste plaats moet hij ten stelligste verzet aantekenen tegen de opmerking, dat in het ongedaan maken van verschillende crisisbezuinigingen een scherpe critiek ligt op het vroeger beleid. Deze zienswijze geeft blijk van een volstrekke miskenning — waarop hij ook in den aanhef dezer Memorie wees — van de geweldige financieele moeilijkheden, waarmede de opvolgende regeeringen in de jaren 1930—1936 te kampen hebben gehad.

Van weinig realiteitsbesef en miskenning tevens van de financieele situatie van het moederland getuigt voorts de aandrang van de bovenbedoelde leden tot verdere afwenteling op de Nederlandsche begrooting van financieele lasten, die Indië altijd zelf gedragen heeft. De vraag rijst bovendien, of deze leden zich hierbij wel voldoende rekenenschap gegeven hebben van de gevolgen, welke uit een financieele afhankelijkheid van het moederland voor de autonomie van Nederlandsch-Indië zouden voortvloeien.

INGEZONDEN STUKKEN.

GROOT- EN KLEINBEDRIJF IN DEN DETAILHANDEL.

Het Bureau van den Kon. Ned. Middenstandsbond schrijft ons:

In het nummer van 18 Januari jl. heeft de heer Dr. E. J. Tobi een artikel geschreven over bovenvermeld onderwerp.

Op blz. 46 in het midden der linker kolom wordt vermeld:

„Heel tekenend te dezen opzichte is het bijv., dat de Kon. Ned. Middenstandsbond, de oudste standsorganisatie in den lande, tot voor zeer kort niets moest hebben van eenig overheidsingrijpen in het middenstandszakenleven. Deze bond heeft zich dan ook voor luttele weken altijd geheel afzijdig gehouden van de actie voor wettelijke bescherming van het kleinbedrijf. Eerst enkele weken geleden heeft deze organisatie haar houding te dezen opzichte gewijzigd.”

Wij veroorloven ons hierbij enkele kantteekeningen te maken, omdat de schrijver een onjuiste voorstelling geeft van het standpunt van den K.N.M.B.

In de eerste plaats moeten wij tegenspreken, dat de K.N.M.B. „tot voor zeer kort niets moest hebben van eenig overheidsingrijpen in het middenstandszakenleven”. Wij zouden een lange reeks van voorbeelden kunnen noemen, welke precies het tegenovergestelde aantoonen. Een blik in ons Werkprogram is daartoe trouwens reeds voldoende. Wij herinneren aan ons streven naar wettelijke regeling van het cadeaustelsel, het rabatstelsel, het veilingwezen, den markt- en straathandel enz. enz.

Wel heeft onze bond zich steeds op het standpunt gesteld, dat de belanghebbenden zelf eerst dienen te trachten om moeilijkheden, welke zij op hun weg ontmoeten, met eigen middelen tot oplossing te brengen en dat eerst dan de hulp van den wetgever mag worden ingeroepen, indien op deze wijze geen voldoende resultaat te bereiken valt. Vanzelfsprekend dienen dergelijke maatregelen ook in overeenstemming te zijn met het algemeen belang.

In de tweede plaats doet de schrijver het voorkomen alsof de belangstelling van den K.N.M.B. voor bovenvermeld probleem eerst van de laatste weken dateert. Ook dit is niet juist. Reeds in 1933 is in de Algemeene Bondsvergadering te Vlissingen over dit onderwerp gesproken met het resultaat, dat het in 1934 te Amsterdam gehouden Bondscongres geheel gewijd was aan de toekomstige middenstandspolitiek. Zes inleiders, w.o. ook Dr. Tobi, hebben toen hun licht hierover doen schijnen. Een der belangrijkste vraagpunten betrof juist de verhouding tusschen groot- en kleinbedrijf in den detailhandel. Toentertijd werd door den Bondsraad bepaald, dat men zou ijveren voor gelijkmaking der concurrentievoorwaarden, o.m. door het wegnemen van fiscale ongelijkheden.

Inderdaad zijn er sindsdien verschijnselen in den ontwikkelingsgang waarneembaar, welke tenslotte ertoe geleid hebben, dat onze Bondsraad zich voor ingrijpen van den wetgever in positieven zin heeft uitgesproken, zij het dan, dat men het noodzakelijk acht om een nader onderzoek nopens de feiten, de methode en de practische uitvoering te doen voorafgaan.

Aangezien wij van meening zijn, dat de lezers een juist inzicht in de ontwikkeling dezer materie dienen te krijgen, hebben wij deze rectificatie gegeven.

Wij willen van deze gelegenheid gebruik maken om erop te wijzen, dat het z.g. Engelsche stelsel, hetwelk Prof. De Quay indertijd hier te lande introduceerde, niet bestaat. Prof. De Q., hierop onzerzijds attent gemaakt, heeft dit toegegeven, doch legendevorming geschiedt nu eenmaal op hardnekkige wijze! Hoe deze misvatting is ontstaan, hebben wij in het Algemeen Weekblad v. d. Middenstand No. 34 van 30 Augustus 1937 uiteengezet.

N a s c h r i f t. Het komt ons voor, dat tusschen de opvatting, hierboven door den Kon. Ned. Midden-

standsbond ontwikkeld, en de onze minder verschil bestaat, dan de K.N.M.B. schijnt te meenen. Het komt er immers maar op aan, wanneer men het tijdstip gekomen acht, waarop gebleken is, dat met de actie der belanghebbenden zelf geen voldoende resultaten te bereiken vallen — immers eerst dan wil de K.N.M.B. de hulp van den wetgever inroepen. En nu heeft de praktijk geleerd, dat het over het algemeen genomen nogal lang duurt, eer men bij den K.N.M.B. dat tijdstip inderdaad gekomen acht: wat hierboven door de leiding van dezen bond zelf wordt medegedeeld over den gang van zaken met betrekking tot het steunen door den K.N.M.B. van de actie voor wettelijke bescherming van het kleinbedrijf levert de fraaiste illustratie daarvan op, welke wij ons kunnen denken!

Dr. E. J. TOBI.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES.

Wat nu? Centralisatie of decentralisatie van het internationale luchtverkeer? door Mr. L. J. van der Valk. (Rotterdam; Nijgh & Van Ditmar N.V. Prijs f 0.50).

Bibliographie internationale d'economie rurale. Deel I, 1938/1939. Uitgave van het Institut International d'Agriculture. (Rome 1938).

Over het gebruik van de wiskunde in de economie door Dr. S. Kleerekoper. (Dissertatie). (Groningen 1939, P. Noordhoff N.V. Prijs f 3.90).

Balances of payments 1937. (Genève 1938; Société des Nations).

Jaarboek van het Mijnwezen in Nederlandsch-Indië 1936—37. Algemeen gedeelte. (Batavia 1938; Landsdrukkerij).

Labour conditions in Indo-China. Uitgave van het International Labour Office. (Genève 1938).

Rondom de handelsverdragspolitiek door Mr. J. van der Poel. ('s-Hertogenbosch 1938; Teulings' Uitgevers-Maatschappij).

Handelsstatistiek Java 1823—1873. Mededeeling No. 160 van het Centraal Kantoor voor de Statistiek. (Batavia 1938. Cyclostyle Centrale).

Wandlungen in den Betriebs- und Finanzierungsformen des deutschen Auszenhandels door Prof. Dr. M. Lohmann. (Jena 1938; Verlag von Gustav Fischer. Prijs R.M. 5.—).

Justitieele statistiek en faillissementsstatistiek over het jaar 1937. Bewerkt door het Centraal Bureau voor de Statistiek. (Den Haag 1938; Rijksuitgeverij. Prijs f 1.—).

Deutschlands Wirtschaftliche Lage an der Jahreswende 1938/39. Uitgegeven door de Reichs-Kredit-Gesellschaft, Berlijn.

Economic Problems of the Next War door Paul Einzig. (Londen 1939, Macmillan & Co. Prijs 7/6).

De Eerste Indische Handelshuizen. Mededeeling No. 168 van het Centraal Kantoor voor de Statistiek. (Batavia 1938; Cyclostyle Centrale).

Full recovery or stagnation door Alvin H. Hansen. (Londen 1938; A. & C. Black Ltd. Prijs 15/-).

New money for new men door S. S. Metz. (Londen 1938; Macmillan & Co. Ltd. Prijs 8/6).

Das Risiko im landwirtschaftlichen Betriebe door Dr. P. Rintelen. (Berlijn 1938; Verlagsbuchhandlung Paul Parey. Prijs R.M. 8.60).

MAANDCIJFERS.

Gecombineerde Maandstaat van de Nederlandsche en Nederlandsch-Indische Grootbanken.

(In miljoenen guldens)	Nederl. Banken		Ned.-Ind. Banken		Totaal	
	30 Nov.	31 Dec.	30 Nov.	31 Dec.	30 Nov.	31 Dec.
Activa:						
Kas, kassiers en dag-geldleeningen	235	233	139	146	374	379
Nederl. en Ned.-Indisch schatkistpapier	168	160	99	95	267	255
	403	393	238	241	641	634
Ander overheidspapier	38	33	20	19	58	52 ^{na}
Wissels	25	30	39	39	64	69
Bankiers in binnen- en buitenland	79	64	37	37	116	101
Prolongaties en voorschotten op effecten ..	101	102	75	77	176	179
	243	229	171	172	414	401
Debiteuren	260	264	148	145	407	409
Effecten en Syndicaten	59	59	39	37	98	96
Deeln. (incl. voorschott.)	9	9	29	29	38	38
	328	332	216	211	543	543
Gebouwen	18	17	14	14	32	31
Diverse rekeningen (incl. overl. posten) ..	—	—	1	1	1	1
Belegde bestemmingsreserve	2	2	—	—	2	2
Effecten leendepot	18	17	—	—	18	17
	1012	990	640	639	1651	1629
Passiva:						
Crediteuren	658	643	398	401	1057	1044
Wissels — eigen accept.	10	11	8	8	18	19
„ — derden	7	7	1	1	8	8
	17	18	9	9	26	27
Deposito's op termijn ..	46	44	109	110	155	154
Diverse rekeningen ..	19	14	10	5	29	19
Bestemmingsreserve ..	2	2	—	—	2	2
Effecten leendepot	18	17	—	—	18	17
	760	738	526	525	1287	1263
Werkzaam kapitaal ..	252	252	114	114	366	366
Aandeelenkapitaal	170	170	87	87	257	257
Reserve	82	82	27	27	109	109
	252	252	114	114	366	366

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	5/11 Feb. 1939	Sedert 1 Jan. 1939	Overeenk. tijdvak 1938	5/11 Feb. 1939	Sedert 1 Jan. 1939	Overeenk. tijdvak 1938	1939	1938
Tarwe	24.805	82.083	125.244	486	2.702	1.627	84.785	126.871
Rogge	1.225	13.822	22.797	—	—	—	13.822	22.797
Boekweit	508	2.338	1.110	—	—	—	2.338	1.110
Maïs	33.226	100.106	191.686	2.284	20.316	16.416	120.422	208.102
Gerst	6.293	27.113	31.463	500	1.547	1.771	28.660	33.234
Haver	3.809	16.019	26.959	350	1.460	1.036	17.479	27.995
Lijnzaad	1.510	6.485	11.643	15.025	63.913	35.463	70.398	47.106
Lijnkoek	2.050	10.922	8.532	—	150	—	11.072	8.532
Tarwemeel	1.637	5.443	6.573	75	445	2.630	5.888	9.203
Andere meelsoorten	350	2.739	4.825	110	470	643	3.209	5.468

STATISTIEKEN.

BANK DISCONTO'S.

Ned. Bk.	Disc. Wissels 2	3 Dec.'36	Lissabon	4	11 Aug.'37
	Bel. Binn. Eff. 2	3 Dec.'36	Londen	2	30 Juni'37
	Vrsch. in R.C. 2	3 Dec.'36	Madrid	5	15 Juli'32
Athene	6	4 Jan.'37	N.-York F.R.B.	1	26 Aug.'35
Batavia	3	14 Jan.'37	Oslo	3	5 Jan.'38
Belgrado	5	1 Febr.'35	Parijs	2	3 Jan.'39
Berlijn	4	22 Sept.'32	Praag	3	1 Jan.'36
Boekarest	3	5 Mei'38	Pretoria	3	15 Mei'33
Brussel	2	26 Oct.'38	Rome	4	18 Mei'36
Boedapest	4	28 Aug.'35	Stockholm	2	1 Dec.'33
Calcutta	3	28 Nov.'35	Tokio	3.46	11 Mrt.'38
Dantzig	4	2 Jan.'37	Warschau	4	18 Dec.'37
Helsingfors	4	3 Dec.'34	Zwits. Nat. Bk.	1	25 Nov.'36
Kopenhagen	4	19 Nov.'36			

OPEN MARKT.

	1939				1938	1937	1914
	11 Febr.	6/11 Febr.	30 Jan./4 Febr.	23/28 Jan.	7/12 Febr.	8/13 Febr.	20/24 Juli
Amsterdam Part. disc.	1/4	1/4	1/4	1/4	1/4	5/16	3/4-4/4
Prolong.	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1	3-4 1/4
Londen Daggeld...	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1
Part. disc.	17/32	17/32	17/32	17/32	17/32	17/32-9/16	9/16-3/4
Berlijn Daggeld...	—	2 1/8-3/4	2 1/8-3/4	1 7/8-2 1/8	2 1/4-7/8	2 1/4-3/4	2 1/8-3/4
Maandgeld	2 1/4-3	2 1/4-3	2 1/4-3	2 1/4-3	2 1/4-3	2 1/4-3	2 1/4-7/8
Part. disc.	2 1/8	2 1/8	2 1/8	2 1/8	2 1/8	3	2 1/8
Warenw...	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/4	4-1/4
New York Daggeld 1)	1	1	1	1	1	3/4	3/16
Part. disc.	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	3/16	1

1) Koers van 10 Febr. en daaraan voorafgaande weken (t/m. Vrijdag).

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
7 Febr. 1939	1.85 3/8	8.69 3/8	74.47 1/2	4.91 1/2	31.37	100 1/4
8 " 1939	1.85 3/8	8.69 3/8	74.47 1/2	4.91 1/2	31.38	100 1/4
9 " 1939	1.85 3/8	8.69 3/8	74.47 1/2	4.91 1/2	31.37	100 1/4
10 " 1939	1.85 3/8	8.71 3/8	74.55	4.92 3/8	31.38	100 1/4
11 " 1939	1.86	8.71 3/8	74.60	4.92 3/8	31.42	100 1/4
13 " 1939	1.86 3/8	8.73 3/8	74.80	4.93 3/8	31.46	100 1/4
Laagste d.w. 1)	1.85	8.68 3/8	74.30	4.89 3/8	31.28	100
Hoogste d.w. 1)	1.86 3/8	8.74 3/8	74.85	4.94 3/8	31.50	100 1/4
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
7 Febr. 1939	41.97 1/2	6.35	—	—	—
8 " 1939	42.04	6.35	—	—	—
9 " 1939	42.08	6.35	—	—	—
10 " 1939	42.16	6.35	—	—	—
11 " 1939	42.17	6.35	—	—	—
13 " 1939	42.25	6.37 1/2	—	—	—
Laagste d.w. 1)	41.90	6.30	1.75	9.70	—
Hoogste d.w. 1)	42.30	6.40	1.40	9.85	—
Muntpariteit	48.003	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
7 Febr. 1939	44.82 1/2	38.85	43.70	3.84	42 3/4	1.84 1/2
8 " 1939	44.85	38.85	43.72 1/2	3.83	43 3/4	1.84 1/2
9 " 1939	44.85	38.85	43.72 1/2	3.83	42 3/4	1.84 1/2
10 " 1939	44.95	38.92 1/2	43.82 1/2	3.83	42 3/4	1.84 1/2
11 " 1939	44.95	38.92 1/2	43.82 1/2	3.83	42 3/4	1.85
13 " 1939	45.—	39.—	43.87 1/2	3.85	43	1.85 1/2
Laagste d.w. 1)	44.80	38.80	43.65	3.80	42 1/2	1.84
Hoogste d.w. 1)	45.05	39.05	43.90	3.90	43 1/2	1.86
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.1878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave.

In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
7 Febr. 1939	4,68 13/16	2,64 13/16	40,15	53,94 1/2
8 " 1939	4,68 3/8	2,64 3/4	40,14	53,90
9 " 1939	4,68 3/8	2,64 3/8	40,14	53,89
10 " 1939	4,68 3/8	2,64 3/8	40,14	53,81
11 " 1939	4,68 3/8	2,64 13/16	40,14	53,79
13 " 1939	—	—	—	—
14 Febr. 1938	5,02 1/4	3,30	40,47	56,05
Muntpariteit..	4,86	3,90 3/8	23,81 1/4	40 3/8

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	21 Jan. 1939	28 Jan. 1939	30 Jan./4 Febr. '39 Laagste	4 Febr. '39 Hoogste	4 Febr. 1939
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 3/8	97 5/8	97 1/2
Athene	Dr. p. £	547 1/2	547 1/2	540	555	547 1/2
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10 3/8	1/10 3/8	1/10 3/8	1/10 3/8	1/10 3/8
Budapest ...	Pen. p. £	23 3/4	23 3/4	23 1/2	24 1/8	23 3/4
Buenos Aires 1)	p. peso p. £	20.34	20.35 1/2	20.32	20.41	20.37 1/2
Calcutta ...	Sh. p. rup.	1/5 15/16	1/5 15/16	1/5 29/32	1/5 31/32	1/5 15/16
Hongkong ...	Sh. p. \$	1/3	1/2 15/16	1/2 15/16	1/3 1/16	1/2 15/16
Istanbul ..	Piast. p. £	575	580	580	580	580
Kobe	Sh. p. yen	1/2	1/2	1/1 15/16	1/2 1/16	1/2
Lissabon ...	Escu. p. £	110 3/16	110 1/4	110	110 1/2	110 1/4
Montevideo ..	d. per £	18 3/4	18 3/4	18	19 1/4	18 3/4
Montreal ..	\$ per £	4.71	4.70 1/2	4.70 3/4	4.71 1/2	4.70 3/4
Rio d. Janeiro	d. per Mil.	3 1/8	3 1/8	3 1/8	3 1/8	3 1/8
Shanghai ..	d. p. \$	8 3/8	8 1/4	8 1/4	8 3/8	8 3/8
Singapore ..	Sh. p. \$	2/3 15/16	2/3 29/32	2/3 15/16	2/4	2/3 29/32
Valparaiso 2)	\$ per £	116	116	116	116	116
Warschau ...	Zl. p. £	24 3/4	24 3/4	24 1/2	25 1/8	24 3/4

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 10 Dec. 1936 16.12; 15 Nov. 17.13. 2) 90 dg. Vanaf 13 Dec. 1937 laatste „export” notering.

ZILVERPRIJS

Londen 1)	N. York 2)	A'dam 3)	Londen 4)		
7 Febr. 1939..	20 1/8	42 3/4	7 Febr. 1939..	2085	148/4
8 " 1939..	20 1/8	42 3/4	8 " 1939..	2085	148/4
9 " 1939..	20 1/8	42 3/4	9 " 1939..	2085	148/3 1/2
10 " 1939..	20 1/8	42 3/4	10 " 1939..	2085	148/3 1/2
11 " 1939..	20 3/8	—	11 " 1939..	2095	148/5
13 " 1939..	20 1/8	—	13 " 1939..	2095	148/4 1/2
14 Febr. 1938..	20 3/8	44 3/4	14 Febr. 1938..	2035	139/9
27 Juli 1914..	24 15/16	59	27 Juli 1914..	1648	84/10 1/2

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) In gulden per Kg. 1000/1000. 4) in sh. p. oz. fine.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	31 Jan. 1939	7 Febr. 1939
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 189.305.650,10	f 184.025.352,50
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorschotten op ultimo December '38 afd. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondabel., alsmede opc. op die belastingen en op de vermogensbelasting	" 231.739,66	" 150.137,21
Voor schotten aan Ned.-Indië	" 25.259.712,57	" 34.578.134,07
Idem aan Suriname	" 12.226.960,08	" 12.226.960,08
Kasvord.weg. credietverstr. a/h. buitenl. Dagdeleeningen tegen onderpand ..	" 100.815.334,82	" 100.977.845,10
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ...	" 39.699.203,85	" 39.816.157,54
Vord. op andere Staatsbedrijven 1) ...	" 15.121.521,47	" 15.489.655,08

Verplichtingen	31 Jan. 1939	7 Febr. 1939
Voor schot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt Schatkistbiljetten in omloop	f 220.706.000,—	f 220.706.000,—
Schatkistpromessen in omloop	" 1.077.700,50	" 1.077.623,—
Zilverbons in omloop	—	—
Schuld op ultimo December 1938 gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fonds. aism. opc. op die bel. en op de vermogensbelasting ..	" 10.613.335,20	" 10.613.335,20
Schuld aan Curaçao 1)	" 1.591.120,32	" 1.217.393,76
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) Id. a. h. Staatsbedr. der P. T. en T. 1) ...	" 29.376.377,60	" 31.495.163,14
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	" 246.115.560,65	" 255.042.784,59
Id. aan diverse instellingen 1)	" 13.500.000,—	" 13.500.000,—
Id. in rekg.-crt. met 's Rijks Schatkist.	" 264.599.436,98	" 264.715.606,14

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen: 1)	4 Febr. 1939	11 Febr. 1939
Saldo Javasche Bank	f —	f —
Saldo b. d. Postcheque- en Girodienst	f 237.000,—	f 380.000,—
Verplichtingen:		
Voor schot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell. Schatkistpromessen in omloop	" 34.062.000,—	" 35.072.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	" 34.500.000,—	" 35.000.000,—
Schuld a. d. Indische Pensioenfondsen	—	—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds.	" 2.173.000,—	" 2.173.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.	" 2.010.000,—	" 2.431.000,—
Belegde kasmiddelen Zelfbesturen...	" 695.000,—	" 695.000,—
Voor schot van de Javasche Bank ...	" 4.737.000,—	" 4.494.000,—
1) Betaalmiddelen in 's Lands Kas f 39.523.000,—.		

SURINAAMSCH-BANK.

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Metaal	Circulatie	Andere openstb. schulden	Discont.	Div. rekening 1)
7 Jan. 1939..	860	1.181	718	517	1.177
31 Dec. 1938..	863	1.291	595	522	1.314
24 " 1938..	879	1.203	602	523	1.294
17 " 1938..	875	1.126	618	519	1.330
10 " 1938..	768	1.114	686	519	1.342
1 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluftp. der activa.

GROOTHANDELSPRIJZEN VAN BELANGRIJKE VOEDINGS- EN GENOT.

1) Zie blz. 117 van E.S.B. van 8-2-'39.	GERST 64½ kg Amer.No.3) loco Rotterdam per 2000 kg.		MAIS Rotterdam per 2000 kg.				ROGGE 74 kg Russische loco Rotterdam per 100 kg.		TARWE Rotterdam per 100 kg.			BURMA RIJST Loonzijn per cwt. f.o.b. Rangoon/Bassein		BOTER per kg.		KAAS Edammer Aikmaar Fabr.kaas gang exp. per 50 kg.		EIEREN (grootte) Gem. not. Eiermijn Roermond p. 100 st.				
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
																					Herl. Ned.Ct.	Not.
1927	237,—	110,2	171,50	89,3	176,—	87,1	12,475	102,5	13,825	110,1	14,75	109,3	6,83	104,5	11(3/4)	2,03	98,4	—	43,30	95,0	7,96	99,3
1928	228,50	106,2	208,50	108,6	226,—	111,9	13,15	108,1	12,575	107,1	13,475	99,9	6,43	98,4	10(7/8)	2,11	102,3	—	48,05	105,4	7,99	99,6
1929	179,75	83,6	196,—	102,1	204,—	101,0	10,875	89,4	11,275	89,8	12,25	90,8	6,34	97,0	10(6)	2,05	99,4	—	45,40	99,6	8,11	101,1
1930	111,75	52,0	118,50	61,7	136,75	67,7	6,225	51,2	6,275	65,9	9,675	71,7	5,09	77,9	8(5)	1,66	80,5	—	38,45	84,4	6,72	83,8
1931	107,25	49,9	78,25	40,8	84,50	41,8	4,55	37,4	4,65	37,0	5,55	41,1	3,09	47,3	5(6)	1,34	64,9	—	31,30	68,7	5,35	66,7
1932	100,75	46,8	72,—	37,5	77,25	38,2	4,625	38,0	4,70	37,4	5,225	38,7	2,59	39,6	5(11/2)	0,94	45,6	—	22,70	49,8	4,14	51,6
1933	70,—	32,5	60,75	31,6	68,50	33,9	3,55	29,3	3,75	29,9	5,025	37,2	1,84	28,2	4(5/2)	0,61	29,6	0,96	20,20	44,3	3,71	46,3
1934	75,75	35,2	64,75	33,7	70,75	35,0	3,325	27,3	3,25	25,9	3,675	27,3	1,74	26,6	4(7/2)	0,45	21,8	1,—	18,70	41,0	3,45	43,0
1935	68,—	31,6	56,—	29,2	61,25	30,3	3,075	25,3	3,875	30,9	4,125	30,6	2,07	31,7	5(8/2)	0,49	23,7	0,99	14,85	32,6	3,20	39,9
1936	86,—	40,0	74,50	38,8	74,—	36,6	4,275	35,1	5,75	45,8	6,275	46,5	2,19	33,5	5(7/2)	0,58	28,1	0,885	17,55	38,5	3,50	43,6
1937	137,75	64,0	105,75	55,1	111,—	55,0	8,95	73,6	8,025	63,9	8,925	66,2	2,70	41,3	6(—)	0,78	37,9	0,67	19,75	43,3	3,96	49,4
1938	103,00	47,9	100,50	52,3	106,50	49,9	5,725	47,1	5,40	43,0	6,20	46,0	2,48	38,0	5(7)	0,80	38,8	0,58	21,275	46,7	3,98	49,6
Jan. 1938	130,—	60,4	113,75	59,2	117,25	55,0	7,65	62,9	7,45	59,3	8,40	62,3	2,35	36,0	5(3)	0,80	38,8	0,615	21,45	47,1	4,15	51,7
Febr. " "	129,50	60,2	106,—	55,2	110,75	51,9	7,60	62,5	7,275	57,9	8,30	61,5	2,39	36,6	5(4)	0,81	39,3	0,65	22,125	48,5	3,65	45,5
Mrt. " "	121,50	56,5	104,50	54,4	109,75	51,5	7,10	58,4	6,775	53,9	7,70	57,1	2,36	36,1	5(3)	0,81	39,3	0,56	21,70	47,6	2,80	34,9
Apr. " "	116,75	54,3	107,50	56,0	117,75	55,2	6,65	54,7	6,55	52,1	7,35	54,5	2,42	37,1	5(5)	0,87	42,2	0,475	19,60	43,0	2,90	36,2
Mei " "	113,50	52,8	104,50	54,4	111,—	52,1	6,175	50,8	6,125	48,8	6,95	51,5	2,64	40,4	5(10 1/2)	0,89	43,2	0,45	20,—	43,9	3,25	40,5
Juni " "	103,75	48,2	100,50	52,3	102,75	48,2	5,625	46,2	5,975	47,6	6,925	51,3	2,67	40,9	5(11 1/2)	0,80	38,8	0,51	19,575	42,9	3,39	42,3
Juli " "	103,75	48,2	104,75	54,6	106,75	50,1	5,95	48,9	5,375	42,8	6,775	50,2	2,74	42,0	6(1 1/4)	0,78	37,9	0,50	20,45	44,9	3,71	46,3
Aug. " "	86,75	40,3	98,25	51,2	102,25	47,9	5,05	41,5	4,70	37,4	5,775	42,8	2,88	44,1	6(5 1/4)	0,76	36,9	0,55	21,325	46,8	4,17	52,0
Sept. " "	80,50	37,4	96,25	50,1	105,25	49,4	4,275	35,1	4,15	33,0	4,80	35,6	2,81	43,0	6(3 1/2)	0,78	37,9	0,57	22,80	50,0	5,—	62,3
Oct. " "	79,—	36,7	89,25	46,5	96,50	45,3	3,975	32,7	3,525	28,1	4,025	29,8	2,39	36,6	5(5 1/2)	0,74	35,9	0,70	23,45	51,4	5,07	63,2
Nov. " "	81,—	37,7	84,50	44,0	91,—	42,7	4,20	35,3	3,35	26,7	3,65	27,1	2,08	31,9	4(9 1/4)	0,76	36,9	0,70	22,325	49,0	4,90	61,1
Dec. " "	91,—	42,3	97,25	50,7	106,75	50,1	4,425	36,4	3,525	28,1	3,75	27,8	2,05	31,4	4(9 1/4)	0,83	40,3	0,70	20,60	45,2	4,73	59,0
Jan. 1939	88,—	40,9	96,75	50,4	106,25	49,8	4,30	35,3	3,75	29,9	3,85	28,5	2,12	32,5	4(11 1/4)	0,84	40,8	0,625	20,075	44,0	4,29	53,5
31 Jan.-7 Feb. " "	85,50	39,8	88,—	45,8	98,50	46,2	4,25	34,9	3,65	29,1	3,75	27,8	2,16	33,1	4(11 3/4)	0,85	41,3	0,60	20,25	44,4	3,75	46,8
7-14 Feb. " "	83,50	38,8	88,50	46,1	97,—	45,5	4,20	34,5	3,475	27,7	3,70	27,4	2,29	35,1	5(3)	0,88	42,7	0,60	20,50	45,0	3,575	44,6

	JUTE „First Marks“ c.i.f. Londen per Eng. ton			KATOEN						AUSTRALISCHE WOL in olie gekamd; loco Bradford per lb.						JAPAN. ZIJDE 13/14 Dernier with Gr. D. te New York per lb.			RUBBER Stand. Ribbed Smoked Sheets loco Londen p. lb.		
	f	%	£	Midling Upland loco New York per lb.		Super Fine C. P. Oomra Liverpool per lb.		Crossbred Colonial Carded 50's Av.		Merino 64's Av.		f	%	£	f	%	£	f	%	£	
				Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.	Not.	Herl. Ned.Ct.	Not.										Herl. Ned.Ct.
1927	442,38	103,4	36.10/-	43,8	93,1	17,60	36,7	102,1	7,27	133,8	96,8	26,50	244,9	104,8	48,50	13,55	105,8	5,44	93	140,2	18,50
1928	445,89	103,4	36.16/11	49,8	105,8	20,—	37,9	105,5	7,51	153,8	111,2	30,50	259,7	111,1	51,50	12,60	98,4	5,07	54	81,4	10,75
1929	395,49	92,4	32.14/3	47,6	101,1	19,10	33,2	92,4	6,59	127,2	92,0	25,25	196,5	84,1	39,—	12,28	95,9	4,93	52	78,4	10,25
1930	257,97	60,3	21.6/9	33,6	71,4	13,50	19,7	54,8	3,92	81,9	59,2	16,25	134,8	57,7	26,75	8,50	66,4	3,42	30	45,2	5,875
1931	192,15	44,9	17.1/7	21,1	44,8	8,50	20,1	55,9	4,28	60,9	44,0	13,—	109,0	46,6	23,25	5,97	46,6	2,40	15	22,6	3,125
1932	146,86	34,3	16.18/-	15,9	33,8	6,40	19,5	54,3	5,39	42,5	30,7	11,75	79,7	34,1	22,—	3,87	30,2	1,56	12	18,1	3,375
1933	128,63	30,1	15.12/2	17,4	37,0	8,70	16,8	46,8	4,91	48,9	35,4	14,25	96,9	41,5	28,25	3,21	25,1	1,61	11	16,6	3,25
1934	115,85	27,1	15.9/9	18,3	38,9	12,30	13,6	37,8	4,37	51,4	37,2	16,50	95,8	41,0	30,75	1,92	15,0	1,29	19	28,6	6,25
1935	134,52	31,4	18.11/8	17,6	37,4	11,90	17,7	49,3	5,87	42,2	30,5	14,—	84,5	36,2	28,—	2,41	18,8	1,63	18	27,1	6,—
1936	142,61	33,3	18.6/8	19,0	40,4	12,10	18,2	50,7	5,60	54,3	39,3	16,75	108,6	46,5	33,50	2,71	21,2	1,73	25	37,7	7,75
1937	183,46	42,9	20.8/4	20,8	44,2	11,44	20,0	55,7	5,34	89,0	64,4	23,75	132,7	56,8	35,50	3,30	25,8	1,865	36	54,3	9,50
1938	165,24	38,6	18.15/3	15,7	33,3	8,64	15,1	42,0	4,08	61,9	44,8	16,75	96,1	41,1	26,—	2,99	23,3	1,64	27	40,7	7,25
Jan. 1938	168,56	39,4	20.15/8	15,4	32,7	8,56	15,9	44,2	4,26	67,3	48,7	18,—	101,2	43,3	27,—	2,69	21,0	1,495	26	39,2	7,—
Febr. " "	166,62	38,9	18.11/7	16,1	34,2	9,00	16,5	45,9	4,41	63,9	46,2	17,—	98,1	42,0	26,25	2,78	21,7	1,555	27	40,7	7,125
Mrt. " "	165,08	38,6	18.8/-	16,1	34,2	8,91	16,1	44,8	4,30	61,1	44,2	16,25	98,3	42,1	26,25	2,81	21,9	1,56	25	37,7	6,75
Apr. " "	156,59	36,6	17.9/5	15,8	33,5	8,76	15,5	43,1	4,15	60,7	43,9	16,25	95,6	40,9	25,50	2,75	21,5	1,525	22	33,2	5,875
Mei " "	158,09	36,9	17.12/2	15,3	32,5	8,48	15,2	42,3	4,06	61,7	44,6	16,50	98,9	42,3	26,50	2,82	22,0	1,56	21	31,7	5,625
Juni " "	133,41	35,9	17.2/6	15,1	32,1	8,37	14,3	39,8	3,85	60,5	43,8	16,25	95,5	40,9	25,50	2,81	21,9	1,55	23	34,7	6,25
Juli " "	169,20	39,5	18.17/10	16,1	34,2	8,88	15,7	43,7	4,20	60,9	44,0	16,25	97,1	41,5	26,—	3,22	25,1	1,775	28	42,2	7,50
Aug. " "	170,51	40,8	19.10/8	15,3	32,5	8,37	14,7	40,9	3,95	61,4	44,4	16,50	9								

	GE-SLACHTE RUNDEREN (versch) per 100 kg Rotterdam		GE-SLACHTE VARKENS (versch) per 100 kg Rotterdam		DEENSCH BACON middelgew. No. 1 Londen per cwt.			BEVROREN ARG. RUND-VLEESCH Londen per 8 lbs.			CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederland			KOFFIE Loco R'dam/A'dam per 1/2 kg.		SUIJKER Witte krist.-suiker loco Rotterdam/A'msterdam per 100 kg.		THEE N.-Ind. thee-veiling A'dam Gem. Java- en Sumatrathee per 1/2 kg.		Indexcijfer voedings- en genot-middelen			
	f	%	f	%	f	%	sh.	f	%	sh.	f	%	sh.	cts.	%	cts.	%	f	%		cts.	%	
	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Robusta	Superior Santos	Witte krist.-suiker loco Rotterdam/A'msterdam per 100 kg.	N.-Ind. thee-veiling A'dam Gem. Java- en Sumatrathee per 1/2 kg.	Indexcijfer				
1927	93	98.2	77.50	90.8	65.15	97.8	107/6	2.73	92.2	4/6	41.21	119.4	68/-	46.875	95.5	54.10	91.4	19.125	119.6	82.75	109.2	101.3	
1928	96.40	101.8	93.12	109.2	67.81	101.8	112/2	3.12	105.4	5/2	27.70	80.2	45/10	50.75	103.4	59.90	101.2	13	81.3	69.25	91.4	94.7	
1929	108	114.0	72.90	85.5	57.19	85.9	94/7	2.97	100.3	4/11	21.04	61.0	34/11	32	64.4	38.10	64.4	9.60	60.0	60.75	80.2	72.1	
1930	88	92.9	48	56.3	35.72	53.6	63/6	2.44	82.4	4/4	13.84	40.1	24/7	25	50.9	27.10	45.8	8	50.0	42.50	56.1	53.3	
1931	61	64.4	37.50	44.0	25.46	38.2	58/7	1.70	57.4	3/11	11.77	34.1	27/1	24	48.9	30.04	50.8	6.325	39.6	28.25	37.3	43.0	
1932	52	54.9	49.50	58.0	30.74	46.2	74/7	1.54	52.0	3/9	9.30	26.9	22/7	21.10	43.0	22.83	38.6	5.325	34.5	32.75	43.2	37.0	
1933	61.50	64.9	46.65	54.7	32.94	49.5	88/1	1.42	48.0	3/9 1/2	8.15	23.6	21/10	16.80	34.2	18.40	31.1	4.075	25.5	40	52.8	34.9	
1934	48.125	50.8	51.625	60.5	32	48.1	88/5	1.19	40.2	3/3 1/2	8.15	23.6	22/6	14.10	28.7	15.21	25.7	3.85	24.1	34.50	45.5	32.5	
1935	53.425	56.4	48.60	57.0	36.37	54.6	93/6	1.48	50.0	3/9 1/2	12.05	34.9	30/4	13.625	27.8	16.875	28.5	4.025	25.2	40	52.8	39.2	
1936	71.275	75.3	61.85	72.5	42.27	63.5	94/1	1.90	64.2	4/3	17.35	50.3	38/8	16.625	33.9	22.375	37.8	6.225	38.9	53.50	70.6	53.6	
1937	67.55	71.3	63.625	74.6	44.17	66.3	99/5	1.95	65.9	4/4 1/2	10.48	30.4	23/8	13.20	26.9	14.91	25.2	5.20	32.5	51	67.3	46.6	
1938	70.825	74.8	70.375	82.5	43.54	65.4	97/-	1.96	66.2	4/4 1/2	12.18	35.3	27/2	13	26.5	16.10	27.2	6.175	38.6	51.25	67.7	51.1	
Jan. 1938	70.25	74.2	68.75	80.6	43.95	66.0	98/-	2.08	70.3	4/7 1/2	12.44	36.0	27/9	13	26.5	16	27.0	5.40	33.8	50.25	66.3	50.3	
Febr. " "	69.15	73.0	66.375	77.8	45.87	68.9	102/2	1.90	64.2	4/3	13.30	38.5	29/8	13	26.5	15.50	26.2	5.05	31.6	52.25	69.0	48.6	
Mrt. " "	70.35	74.3	64.40	75.5	47.29	71.0	105/6	1.88	63.5	4/2	11.68	33.8	26/1	13	26.5	15	25.4	4.65	29.1	53.50	70.6	47.9	
Apr. " "	71.50	75.5	62	72.7	46.22	69.4	103/-	1.92	64.9	4/3 1/2	8.64	25.0	19/3	12.50	25.5	14	23.7	4.70	29.4	53	70.0	47.1	
Mei " "	70.50	74.4	59.95	70.3	43.99	66.1	98/2	1.96	66.2	4/4 1/2	8.74	25.3	19/6	12.50	25.5	13.75	23.2	4.725	29.6	49.50	65.3	45.5	
Juni " "	67.20	71.0	62.40	73.1	46.46	69.8	103/9	1.98	66.9	4/5	9.76	28.3	21/9 1/2	12.75	26.0	14	23.7	4.95	31.0	47.75	63.0	46.5	
Juli " "	67	70.7	63.75	74.7	45.32	68.1	101/5	1.96	66.2	4/4 1/2	10.04	29.1	22/5 1/2	13.30	27.1	14.10	23.8	5	31.3	49.50	65.3	45.5	
Aug. " "	64.65	68.3	62.45	73.2	43.67	65.6	99/-	1.90	64.2	4/3 1/2	10.41	30.2	23/4 1/2	13.50	27.5	14.50	24.5	5.35	33.5	53	70.0	45.7	
Sept. " "	63.65	67.2	62.50	73.3	43	64.6	98/-	1.99	67.2	4/6 1/2	10.02	29.0	22/10 1/2	14.30	29.1	15.50	26.2	5.225	32.7	54	71.3	44.6	
Oct. " "	62.15	65.6	60.875	71.4	39.28	59.0	90/7	1.99	67.2	4/7	9.51	27.5	22/11 1/2	14	28.5	15.50	26.2	5.45	34.1	50.25	66.3	43.2	
Nov. " "	63.35	66.9	59.75	70.0	41.46	62.3	96/6	1.83	63.9	4/4 3/4	9.03	26.2	21	13.50	27.5	15	25.4	5.725	35.8	46.50	61.4	43.6	
Dec. " "																							
Jan. 1939	63.675	67.2	56.875	66.7	41.93	63.0	97/6	1.94	65.5	4/6 1/4	8.95	25.9	20/9 1/2	13.20	26.9	15	25.4	5.85	36.6	47.50	62.7	43.4	
Jan.-7 Febr. " "	62.70	66.2	56.25	65.9	43.46	65.3	100/-	1.94	65.5	4/5 1/2	9.24	26.8	21/3	13	26.5	15	25.4	5.75	36.0	48.50	64.0	42.8	
7-14 Febr. " "	62.70	66.2	55.50	65.1	43.47	65.3	100/-	1.92	64.9	4/5	9.07	26.3	20/9	13	26.5	15	25.4	5.75	36.0	48.50	64.0	42.7	

	GRENHOUT Zweedsch ongesort. 2 1/2 X 7 per standaard ex opslagpl. Londen		VUREN-HOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finl. per standaard van 4.672 M³		KOE-HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pond Veiling te Amsterdam		COPRA Ned.-Ind. f. m. s. per 100 kg Amsterdam		GRONDNOTEN Gepelde Coromandel, per langton c.i.f. Londen		LIJNZAAD La Plata loco Rotterdam		GOUDE cash Londen per ounce fine		Indexcijfer agrarische grondstoffen	Algemeen indexcijfer	Indexcijfer Indische uitvoer-producten				
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				sh.			
	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.				Herl. Ned. Ct.	Not.		
1927	230.28	100.1	19	105.1	160.50	105.1	40.43	100.9	32.625	106.5	266.03	106.4	21.18/11	185	95.0	51.50	100.1	85/-	105.3	104.4	124.1
1928	229.90	100.0	19	105.1	151.50	99.2	47.58	118.7	31.875	104.1	254.10	101.6	21	185.25	95.1	51.45	100.0	85/-	102.0	100.2	94.8
1929	229.71	99.9	19	105.1	146	95.6	32.25	80.5	27.375	89.4	230.16	92.0	19	214	109.9	51.40	99.9	85/-	92.7	95.4	84.5
1930	218.43	95.0	18.1/2	141.50	92.7	25.36	63.3	22.625	73.9	175.55	70.2	14.10/4	181.75	93.3	51.40	99.9	85/-	69.6	75.1	60.0	60.0
1931	187.88	81.7	16.14/-	110.75	72.5	18.65	46.5	15.375	50.2	136.69	54.7	12.2/11	95.50	49.0	52	101.1	92/5	47.6	54.6	44.7	44.7
1932	136.14	59.2	15.13/4	69	45.2	11.15	27.8	13	42.4	130.52	52.2	15	70	35.9	51.25	99.6	118/-	35.1	43.0	38.4	38.4
1933	136.48	59.3	16.11/2	73.50	48.1	13.26	33.1	9.30	30.4	90.39	36.1	10.19/4	75.50	38.8	51.35	99.8	124/7	33.1	39.0	34.5	34.5
1934	134.02	58.3	17.18/4	76.50	50.1	12.07	30.1	6.90	22.5	71.90	28.7	9.12/3	72.75	37.3	51.50	100.1	137/8	31.6	37.3	36.5	36.5
1935	127.91	55.6	17.13/4	59.50	39.0	12.54	31.3	9.15	29.9	104.26	41.7	14.8/-	67.25	34.5	51.50	100.1	142/2	32.2	37.0	34.8	34.8
1936	139.98	60.9	17.19/10	78.25	51.3	15.40	38.4	11.90	38.9	113.49	45.4	14.11/9	85	43.6	54.60	106.1	140/4	39.0	42.2	40.7	40.7
1937	205.35	89.3	22.17/2	132.25	86.6	23.35	58.2	15.225	49.7	127.81	51.1	14.4/8	110.50	56.8	63.20	122.8	140/9	53.4	57.8	55.9	55.9
1938	189.94	82.6	21.7/7	109.50	71.7	15.38	38.4	10.075	32.9	92.12	36.8	10.7/3	99	50.9	63.30	123.0	142/6	41.1	48.5	43.3	43.3
Jan. 1938	203.65	88.6	22.13/9	123	80.6	19	47.4	11.875	38.8	99.85	39.9	11.2/6	109.75	56.3	62.65	121.8	139/7	44.4	51.9	43.5	43.5
Febr. " "	199.56	86.8	22.5/10	122.50	80.2	17	42.4	10.95	35.8	95.86	38.3	10.13/9	108	55.5	62.70	121.9	139/9 1/2	43.4	51.0	43.4	43.4
Mrt. " "	197.49	85.9	22	116.25	76.1	15	37.4	10.975	35.8	92.92	37.2	10.7/2	106.25	54.6	62.75	122.0	139/11	41.8	49.9	42.0	42.0
Apr. " "	197.23	85.8	22	110	72.0	14.50	36.2	10.625	34.7	90.22	36.1	10.1/3	101.75	52.3	62.65	121.8	139/9	40.0	48.9	38.0	38.0
Mei " "	195.17	84.9	21.15/-	105.50	69.1	14.50	36.2	10.425	34.0	91.54	36.6	10.4/-	98.50	50.6	62.85	122.2	140	39.4	47.8	37.5	37.5
Juni " "	190.37	82.8	21.5/-	102.50	67.1	14	34.9	9.775	31.9	92.40	36.9	10.6/3	96	49.3	63.05	122.5	140	38.9	47.1	39.2	39.2
Juli " "	188.10	81.8	21	102.50	67.1	14.75	36.8	10.125	33.1	97.26	38.9	10.17/2	102	52.4	63.20	122.8	141/2	41.3	48.2	43.8	43.8
Aug. " "	187.70	81.6	21	103	67.5	14.75	36.8	9.725	31.8	93.55	37.4	10.9/3	96.50	49.6	63.60	123.6	142/4	40.9	47.6	44.7	44.7
Sept. " "	182.97	79.6	20.15/-	105	68.8	15.25	38.0	9.475	30.9	91.44	36.6	10.5/-	96.25	49.4	64.55	125.5	144/9	41.0	48.0	46.0	46.0
Oct. " "	184.29	80.1	21	107	70.1	15.75	39.3	9.075	29.6	88.01	35.2	10	92.50	47.5	63.90	124.2	145/9 1/2	41.3	47.8	47.2	47.2
Nov. " "	177.72	77.3	20.10/-	108.50	71.1	15.50	38.7	8.725	28.5	85.14	34.0	9.16/7	90	46.2	63.95	124.3	147/7 1/2	40.6	46.8	45.4	45.4
Dec. " "	175	76.1	20.7/6	108.50	71.1	14.50	36.2	9	29.1	87.24	34.9	10.2/10	91.25	46.9	63.95	124.3	148/10	40.2	46.6	45.1	

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatje	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities Disc. and Advances	Securities
8 Febr. 1939	127.304	474.998	51.417	20.649	22.357
1 " 1939	127.197	471.949	54.466	21.314	21.360
22 Juli 1914	40.164		29.317		33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. 1)
			Bankers	Other Accounts		
8 Febr.'39	77.636	15.351	103.950	35.490	52.307	33,7
1 " '39	77.901	12.262	108.306	37.136	55.248	35,0
22 Juli '14	11.005	14.736		42.185	29.297	52

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Belee-ningen	Renteloos a.d. Staat
2 Feb.'39	87.266	564	15	10.747	748	4.199	30.627
26 Jan.'39	87.266	576	15	11.465	746	3.525	30.627
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen 1)	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Parti-culieren
2 Feb.'39	5.470	2.988	111.855	2.604	2.310	22.856
26 Jan.'39	5.475	2.857	109.378	3.089	2.356	24.953
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

1) Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken 1)	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Belee-ningen
7 Feb. 1939	70,8	10,6	5,9	6.760,8	43,8
31 Jan. 1939	70,8	10,6	5,6	7.144,2	52,0
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa 2)	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
7 Feb. 1939	671,1	1.657,1	7.548,6	1.064,0	423,8
31 Jan. 1939	592,1	1.655,0	7.816,1	1.119,3	426,2
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	94,-	40,0

1) Onbelast. 2) w.o. Rentenbankscheine 7 Feb. 31 Jan. '39, resp. 30, 18 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data 1939	Goud		Buitenlandse deviezen en goudwaarden	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleggingen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
	Munt en metaal	Munt en diversen							Schatkist	Partic.
9/2	3.467	53	922	179	38	144	235	4.436	53	459
2/2	3.435	58	924	185	33	144	234	4.376	108	439

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad			Wissels		
	Totaal bedrag	Goud-certifi-caten 1)	"Other cash" 2)	In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht	
25 Jan.'39	11.915,4	11.905,2	449,1	4,7	0,6	
18 " '39	11.905,4	11.896,2	435,2	4,4	0,6	

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. 3)	Algem. Dek-kings-perc. 4)
25 Jan.'39	2.564,0	4.319,5	10.403,0	134,8	84,0	—
18 " '39	2.564,0	4.338,4	10.365,0	134,8	83,9	—

1) Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de \$ op 31 Jan. '34 van 100 op 59,06 cents werd gedevalueerd.
2) "Other Cash" does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.
3) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 4) Verhouding tot voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
18 Jan.'39	—	8.290	13.150	7.545	28.824	5.174
11 " '39	—	8.367	13.110	7.371	28.628	5.177

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of England zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de betreffende valuta.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 13 Februari 1939

Activa.		
Binnenl. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	(Hfdbk. f 7.660.544,77 Bijbnk. " 262.495,18 Ag.sch. " 259.472,39	f 8.182.512,34
Papier o. h. Buitenl.	f 3.150.000,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	—	3.150.000,—
Beleeningen	(Hfdbk. f 274.176.896,891 incl. vrsch. Bijbnk. " 2.052.529,17 in rek.-crt. Ag.sch. " 24.481.446,17 op onderp. f 300.710.872,23	
Op Effecten enz. ...	f 299.128.799,861	
Op Goederen en Ceel. ...	f 1.582.072,37	300.710.872,231)
Voorshotten a. h. Rijk	—	—
Munt, Goud	f 106.637.555,—	
Muntmat., Goud	f 1.354.640.904,68	
	f 1.461.278.459,68	
Munt, Zilver, enz.	f 27.544.506,73	
Muntmat., Zilver	—	1.488.822.966,41
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfondsen	—	43.621.293,07
Gebouwen en Meub. der Bank	—	4.580.000,—
Diverse rekeningen	—	11.994.272,43
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/'32, S. No. 221)	—	8.905.871,61
		f 1.869.967.788,09

Passiva.		
Kapitaal	—	f 20.000.000,—
Reservefondsen	—	4.860.787,51
Bijzondere reserve	—	7.102.179,67
Pensioenfondsen	—	11.842.132,10
Bankbiljetten in omloop	—	972.899.760,—
Bankassignatiën in omloop	—	85.149,66
Rek.-Cour. { Het Rijk f 174.631.393,51 saldos: { Anderen " 673.635.668,49	—	848.267.062,—
Diverse rekeningen	—	4.910.717,15
		f 1.869.967.788,09
Beschikbaar metaalsaldo	—	f 760.508.310,66
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	—	1.901.270.775,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	—	—

1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 63.247.800,—

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeisb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
13 Febr. '39	106638	1.354.641	972.900	548.342	760.508	82
6 " '39	106638	1.354.641	992.946	827.700	760.655	82
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Belee-ningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen 1)
13 Febr. 1939	8.188	—	300.711	3.150	11.994
6 " 1939	8.110	—	300.663	3.150	11.583
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeisb. schulden	Beschikb. metaal-saldu
11 Febr. '39 2)	138.610		190.470	81.100	29.982
4 " '39 2)	138.890		190.650	81.350	30.090
14 Jan. 1939	116.886	21.620	191.435	79.159	30.269
7 " 1939	116.886	21.976	193.678	76.972	30.602
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaal.	Dis-conto's	Belee-ningen	Diverse rekeningen 1)	Dek-kings-percentage
11 Febr. '39 2)	9.060	77.920	60.470	51	
4 " '39 2)	9.490	76.960	61.090	51	
14 Jan. 1939	9.911	13.987	49.252	61.104	51
7 " 1939	9.339	14.191	49.499	58.506	51
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.